

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 20/2010 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehysistä vuosille 2011—2014

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä huhtikuuta 2010 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon valtiontalouden kehysistä vuosille 2011—2014 (VNS 2/2010 vp).

Lausunnot

Eduskunnan muut erikoisvaliokunnat ovat voineet antaa valtiovarainvaliokunnalle toimialaansa koskevan lausunnon valtiontalouden kehysistä vuosille 2011—2014. Lausunnon ovat antaneet

- ulkoasiainvaliokunta UaVL 2/2010 vp
- tarkastusvaliokunta TrVL 3/2010 vp
- hallintovaliokunta HaVL 12/2010 vp
- lakivaliokunta LaVL 6/2010 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 7/2010 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 3/2010 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 3/2010 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 8/2010 vp
- sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta StVL 5/2010 vp
- talousvaliokunta TaVL 8/2010 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 7/2009 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 6/2010 vp.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ja jaostoissa ovat olleet kuultavina

- valtiovarainministeri Jyrki Katainen, apulaisbudjettipäällikkö Markus Sovala, finanssineuvos Rainer Alanen, neuvotteleva virkamies Hannele Savioja ja taloussuunnittelija Johanna Pullinen, valtiovarainministeriö
- valtiosihteeri Pertti Torstila, apulaisosastopäällikkö Pasi Hellman, yksikön päällikkö Timo Kantola, ulkoasiainneuvos Anneli Puura-Märkälä ja taloussuunnittelupäällikkö Katja Bordi, ulkoasiainministeriö
- talousjohtaja Harri Mäkinen, oikeusministeriö
- kansliapäällikkö Ritva Viljanen, talousjohtaja Jukka Aalto, hallitusneuvos Riitta Koponen, tietoverkkojohtaja Pekka Tulokas ja ylitarkastaja Kari Kananen, sisäasiainministeriö
- kansliapäällikkö Kari Rimpi, talousjohtaja Timo Norbäck ja ylijohtaja Teemu Penttilä, puolustusministeriö
- johtaja Mika Tammilehto, taloussuunnittelupäällikkö Matti Väisänen ja opetusneuvos Jorma Karhu, opetus- ja kulttuuriministeriö
- kansliapäällikkö Jarmo Vaittinen, talousjohtaja Hannele Laihonen, metsäneuvos Marja Hilska-Aaltonen ja maatalousneuvos Esko Juvonen, maa- ja metsätalousministeriö
- liikenneneuvos Riitta Viren ja neuvotteleva virkamies Tiina Männikkö, liikenne- ja viestintäministeriö
- kansliapäällikkö Erkki Virtanen ja talousjohtaja Eero Murto, työ- ja elinkeinoministeriö

- apulaisosastopäällikkö Mikko Staff ja neuvotteleva virkamies Arto Salmela, sosiaali- ja terveysministeriö
- talousjohtaja Oili Hintsala ja rakennusneuvos Teppo Lehtinen, ympäristöministeriö
- ekonomisti Mikko Spolander, Suomen Pankki
- toiminnanjohtaja Heikki Sederlöf, Ammatillisen Aikuiskoulututuksen Liitto ry
- puheenjohtaja Petri Lempinen, elinikäisen oppimisen neuvosto
- ekonomisti Simo Pinomaa ja tutkija Hannu Kaseva, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- professori Vesa Kanninen, Helsingin yliopisto
- komentaja, kenraalimajuri Jarmo Lindberg, Ilmavoimat
- toimitusjohtaja Matti Peltola, Koneyrittäjien liitto ry
- eversti Kimmo Lehto, Maavoimien esikunta
- kommodori Jarmo Pennala, Merivoimien esikunta
- metsäasioiden päällikkö Antti Otsamo, Metsäteollisuus ry
- ylijohtaja Hannu Raitio, Metsäntutkimuslaitos
- koulutusasiain päällikkö Olli Luukkainen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
- johtaja Jorma Kauppinen, Opetushallitus
- johtaja Jaakko Kiander, Palkansaajien tutkimuslaitos
- ekonomisti Petri Mäki-Fränti, Pellervon taloustutkimus PTT
- poliisiylijohtaja Mikko Paatero, Poliisihallitus
- toiminnanjohtaja Jorma Virkkala, Professori-liitto
- kenraalimajuri Mika Peltonen, Pääesikunta
- toimialajohtaja Juha Luhanka, Rakennusteollisuus RT ry
- pääekonomisti Olli Koski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- johtaja Martti Kallio, kehittämisspäällikkö Juha Karvonen ja lakimies Marja Lahtinen, Suomen Kuntaliitto
- asiamies Riku Matilainen, Tieteentekijöiden liitto
- pääsihteeri Eeva-Inkeri Sirelius, Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö VSY
- tutkimusjohtaja Aki Kangasharju, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- toimitusjohtaja Mikael Aro ja ympäristö- ja yhteiskuntasuhdejohtaja Otto Lehtipuu, VR-Yhtymä Oy
- puheenjohtaja Kerttu Pellinen, Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto YHL ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat asiassa antaneet Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA, puolustusministeriö, Palkansaajien tutkimuslaitos ja Suomen harjoittelukoulujen rehtorit ry.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Vuosi 2011 on meneillään olevan vaali- ja kehyskauden viimeinen vuosi. Vuosien 2012—2014 menotaso ei sisällä tämän vuoksi uusia poliittisia linjauksia. Kehyspäätöksessä on kuitenkin otettu huomioon nykyisen hallituksen tekemien päätösten vaikutukset tulevien vuosien menotasoon.

Vaalikauden alussa vahvistetun kehyspäätöksen mukaan vuoden 2011 menot olivat vuoden 2008 hintatasossa 34,4 mrd. euroa. Kun huomioon on otettu vuosien 2008—2011 hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä talousarvion rakenteellisista muutoksista aiheutuvat tarkistuk-

set, vuoden 2011 kehys on 38 mrd. euroa. Vuosien 2012—2014 menokehykset ovat 38,3—38,5 mrd. euroa.

Riittävän liikkumatilan luomiseksi ja painopistemuutosten mahdollistamiseksi kehyspäätöksessä on jatkettu vuoden 2010 talousarviossa tehtyjä uudelleenkohdennuksia. Muun muassa virastojen toimintamenoja alennetaan yhteensä 47 milj. eurolla vuonna 2011 ja runsaalla 30 milj. eurolla kehyskauden muina vuosina.

Kehyksen ulkopuoliset menot ovat kasvaneet voimakkaasti mm. suhdanneluonteisten menojen, työnantajan kela-maksun poistamisen kom-

pensoinnin sekä elvytysluonteisten finanssisijoitusten seurauksena. Hallituskauden alussa arvioitiin, että vuonna 2011 kehysten ulkopuoliset menot ovat 9,3 mrd. euroa. Nyt käsiteltävänä olevan kehyspäättöksen mukaan niiden arvioidaan nousevan ensi vuonna 12,3 mrd. euroon ja pääasiassa korkomenojen nousun vuoksi edel-

leen noin 13 mrd. euroon vuoteen 2014 mennessä.

Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden arvioidaan olevan alijäämäinen koko kehyskauden. Ilman uusia päätöksiä alijäämän arvioidaan olevan 4,7 prosenttia bruttokansantuotteesta vuonna 2011 ja sen arvioidaan supistuvan 4,0 prosenttiin vuonna 2014.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kansainvälisen talouden kehitys

Kehysselonteko on laadittu tilanteessa, jossa kansainvälisen talouden syvin vaihe on ohitettu ja maailmantalous on alkanut toipua viime vuoden syvästä taantumasta. Tilanteen koheneminen on osittain seurausta massiivisista elvytystoimista, joita finanssi- ja rahapolitiikassa on tehty kasvun ylläpitämiseksi ja markkinoiden rauhoittamiseksi. Kehittyvät taloudet ovat elpyneet muita maita nopeammin, ja erityisesti Kiinan vahva kasvu on tukenut kysyntää muissakin Aasian talouksissa. Talouden kasvu on sen sijaan ollut hitaampaa Yhdysvalloissa ja Euroopassa, joissa myös julkisten talouksien tila on vaikea mm. suurten alijäämien vuoksi.

Kevään aikana erityisesti Kreikan vaikea taloustilanne on varjostanut Euroopan talouden orastavaa kasvua. Euroalueen rahoitusvakauden turvaamiseksi euromaat päättivät ensin Kreikalle suunnattavasta 110 mrd. euron lainaohjelmasta, josta Kansainvälisen valuuttarahaston osuus on 30 mrd. euroa. Kriisin leviämisen estämiseksi unionimaat päättivät lisäksi vakautusjärjestelmästä, jonka avulla EU voi hankkia markkinoilta edullista, euromaiden takaamaa rahoitusta ja lainata sitä edelleen vaikeuksiin joutuneille jäsenmaille. Vakausrahaston suuruus on 500 miljardia euroa; lisäksi Kansainvälinen valuuttarahasto osallistuu tukipakettiin 250 miljardilla eurolla.

Massiivinen vakautuspaketti rauhoitti markkinoita, mutta tilanne maailman rahoitusmarkkinoilla ja Euroopan taloudessa on edelleen epä-

varma. Sovitut ratkaisut eivät poista kriisin taustalla olevia ongelmia, vaan tehtyjen ratkaisujen kestävyys riippuu ratkaisevasti siitä, miten säästötoimia ja taloudellisia uudistuksia onnistutaan toteuttamaan.

Kriisi korostaa jäsenmaiden talouksien tiivistä keskinäistä riippuvuutta. Siten myös Suomen tuleva talouskehitys on riippuvainen paitsi omista ratkaisuistamme myös kansainväliseen talouden liittyvistä muutoksista sekä muiden unionimaiden valmiuksista julkisen talouden vakauttamiseen. Kehysselontekoa käsitelläänkin tilanteessa, jossa talouden tulevaisuudennäkymiin liittyy paljon epävarmuustekijöitä.

Talous- ja työllisyyskehitys Suomessa

Kansainvälinen finanssikriisi ja maailmankaupan romahdus vaikuttivat Suomeen suurella painolla, ja Suomen kokonaistuotanto laski viime vuonna jyrkästi, lähes 8 prosenttia, mikä oli selvästi suurempi pudotus kuin euroalueella keskimäärin tai Yhdysvalloissa. Samanaikaisesti verotulot vähenivät tuntuvasti. Tilanteen nopeaa muutosta kuvaa mm. se, että syyskuussa 2008 annetussa talousarvioesityksessä verotulot yliarvioitiin noin 18 prosentilla eli runsaat seitsemän miljardia korkeammaksi kuin vuoden 2009 toteutuma. Julkisen talouden tilaa ovat osaltaan heikentäneet myös suhdanneluonteisten menojen nopea kasvu sekä mittavat elvytystoimet.

Suomen vahva julkisen talouden rahoitustasapaino vaihtuikin viime vuonna lähes 2,5 prosentin alijäämäksi. Kuluvana vuonna alijäämän arvioidaan syvenevän noin neljään prosenttiin,

mutta vähenevän noin kahteen prosenttiin vuonna 2011. Selonteon mukaan Suomen kansantalouden arvioidaan toipuvan maailmankaupan ja viennin elpymisen myötä, mutta ilman uusia kasvua tukevia tai julkista taloutta vahvistavia toimia julkisen talouden arvioidaan olevan selvästi alijäämäinen vielä vuonna 2014.

Taluskriisistä johtuen myös eräät hallituskauden keskeiset talouspoliittiset tavoitteet jäävät saavuttamatta. Etenkin väestörakenteen muutoksen vuoksi olisi ollut erittäin tärkeää, että julkisen talouden kestävyys olisi vahvistunut suunnitellulla tavalla. Valtiovarainministeriön arvion mukaan vuonna 2015 julkisen talouden kestävyysvaje on jo 5,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Vielä hallituskauden alkaessa vuonna 2007 arvioitiin, että julkisen talouden kestävyysvaje olisi noin yksi prosentti bkt:sta.

Työttömyyden arvioitiin nousevan tänä vuonna yli 10 prosenttiin, mutta talouden vaikeasta tilanteesta huolimatta työllisyys on pysynyt ennakoitua parempana ja työttömyysaste on ollut alle 10 prosenttia (9,3 prosenttia huhtikuussa). Työttömyyden kasvua on onnistuttu hillitsemään elvytystoimilla, ja myös yritykset ovat taantuman aikana irtisanomisten sijasta turvautuneet tavanomaista enemmän yritysten sisäisiin sopeutuskeinoihin, erityisesti työaikajoustoihin. Työttömyys on kuitenkin varsin korkea, ja huolestuttavaa on erityisesti nuorten korkea työttömyys; noin neljännes nuorista (15—24-vuotiaista) työnhakijoista on työttömänä.

Korkeasta työttömyydestä huolimatta monilla aloilla on kuitenkin jo nyt työvoimapulaa, jonka arvioidaan edelleen pahenevan eläköitymisen kiihtyessä. Siksi myös työperäisen maahanmuuton merkitys kasvaa lähivuosina.

Hyvän talouskehityksen vuosina valtionvelkaa pystyttiin vähentämään, ja valtionvelan määrä aleni vuonna 2008 jo alle 30 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Sen jälkeen valtionvelan määrä on noussut, ja sen arvioidaan olevan tämän vuoden lopussa noin 76 mrd. euroa eli noin 43 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Ennusteen mukaan valtionvelka kasvaa koko kehyskauden ja on vuonna 2014 noin 110

mrd. euroa, mikä on noin 51 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Talouden tulevaa kehitystä on vaikea ennustaa. Valtiovarainministeriö on arvioinut talouden kasvavan tänä vuonna runsaan prosentin ja ensi vuonna noin kaksi prosenttia. Toisaalta talous voi elpyä ennakoitua nopeamminkin, mikäli maailmanmarkkinat elpyvät ja Suomen vientiteollisuus on kilpailukykyinen globaaleilla markkinoilla. Valiokunta pitää tärkeänä varautumista myös siihen tilanteeseen, että kasvu ei kehity ennustetulla tavalla tai että kansainvälisen talouden kehitys kriisiytyy jostakin syystä uudelleen.

Finanssipolitiikan linja

Valiokunta pitää taantuman aikana noudatettua finanssipoliittista linjaa perusteltuna. Taluskriisin aikana suhdanneluonteisten menojen on annettu kasvaa ja velkaantumisesta huolimatta elvytystoimiin on panostettu tuntuvasti. Näin on voitu hidastaa työttömyyden kasvua ja edistää taloudellista toimintaa. Lähivuosina on kuitenkin toteutettava ns. irtaantumisstrategia, jossa kasvua tukevat toimet yhdistyvät julkisen talouden sopeutustoimiin. On kuitenkin arvioitava huolella, missä vaiheessa finanssipoliittiset elvytystoimet voidaan lopettaa vaarantamatta alkanutta talouskasvua.

Taluskriisin jälkeen Suomen finanssipolitiikan lähtökohtia on arvioitava kokonaan uudelleen. Jatkossa on ennen kaikkea löydettävä keinot, joiden avulla julkinen talous saatetaan tasapainoon kestäväällä tavalla ja joilla kurotaan umpeen paheneva kestävyysvaje.

Kehysselonteon mukaan julkisen talouden pitkän ajan kestävyyttä voidaan parantaa rakenteellisilla uudistuksilla, veroja korottamalla tai menoja leikkaamalla. Näistä vaihtoehtoista hallitus on painottanut rakenteellisia uudistuksia, joista keskeisin on työurien pidentäminen.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus laatii selonteossa todetun mukaisesti suunnitelman julkisen talouden vakauttamiseksi ja kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Julkisen talouden tasapainotus kestää useita vuosia, mistä johtuen suunnitelman tulee olla pitkäjänte-

nen ja siinä tulee arvioida kattavasti erilaisten toimenpiteiden ja vaihtoehtojen vaikutuksia mm. julkisen talouden sekä myös eri väestöryhmien kannalta.

Seuraavan vaalikauden finanssipoliittisista linjauksista päätetään hallitusohjelman yhteydessä, jossa otetaan kantaa myös menokehyksiin ja veroperusteisiin. Valiokunta toteaa, että talouden tasapainottaminen edellyttää joka tapauksessa pitkäjänteisiä toimia, joilla huolehditaan verotulojen riittävydestä sekä menotason saattamisesta kestäväälle tasolle. Valtiontalouden tasapainotus edellyttää myös talouden rakenteiden uudistamista sekä koko julkisen sektorin tuottavuuden parantamista. Valiokunta korostaa, että taloutta tasapainottavat toimet eivät kuitenkaan saa heikentää toimia, joilla parannetaan Suomen kilpailukykyä ja joiden avulla edistetään talouden elpymistä ja työllisyyden kasvua.

Valiokunta pitää myös tärkeänä, että talouskasvun käynnistyttyä valtion velkaantumista hillitään ja huolehditaan siitä, ettei valtionvelan määrä pääse nousemaan kestäättömän korkealle. Suomi on toistaiseksi onnistunut saamaan matalakorkoista lainaa, mutta tilanteen muuttuessa korkomenot nousevat tuntuvasti, mikä heikentäisi entisestään talouspoliittista liikkumavaraa. Myös julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys turvaamiseksi on keskeistä, että julkisen talouden velkaantuminen pidetään hallinnassa.

Menokehyksen painopisteet ja eräitä hallinnonalakohtaisia huomioita

Kehyspäättöksen menolinjaus painottaa hallituksen talousstrategian mukaisesti sosiaaliturvan kehittämistä, osaamisen edistämistä, t&k-toimintaa sekä ilmasto- ja energiapolitiikkaa.

Valiokunta pitää näitä painopistealueita perusteltuina kasvun ja kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Kehyskaudella tulevat voimaan myös jo päätetyt uudistukset, joilla on merkitystä väestön toimeentulon kannalta. Maaliskuun alusta vuonna 2011 voimaan tuleva takuueläke tulee nostamaan kaikkein pienimpien eläkkeiden tasoa, ja päivärahojen, kuntoutusrahojen, lapsi-

lisien, kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen sitominen kansaneläkeindeksiin turvaa jatkossa näiden etuuksien tason säilymistä.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota seuraaviin hallinnonalakohtaisiin kysymyksiin.

Liikenneinfrastruktuurin rahoitus. Tällä vaalikaudella on käynnistetty poikkeuksellisen paljon liikenteen kehittämishankkeita, ja selonteon mukaan vuonna 2011 on tarkoitus käynnistää vielä seitsemän uutta hanketta. Monet tällä vaalikaudella aloitetut hankkeet jatkuvat seuraavan vaalikauden alkupuolelle saakka, ja lisäksi tilapäisrahoituksella toteutettujen hankkeiden kustannukset tulevat maksuun seuraavan kehyskauden aikana. Vuosina 2012–2013 uusiin väylähankkeisiin ei olekaan osoitettu määrärahoja, vaan uusien kohteiden aloittamiseen on varattu rahoitusta (94 milj. euroa) vasta vuonna 2014.

Valiokunta katsoo, että talouden tiukka tilanne huomioon ottaen seuraavalla kehyskaudella ei pitäisi aloittaa uusia kehittämishankkeita lukuun ottamatta sellaisia hankkeita, jotka parantavat selvästi tuottavuutta tai jotka ovat välttämättömiä tuottavan toiminnan käynnistämiseksi; tällaisia ovat esimerkiksi kaivoshankkeisiin liittyvät väylähankkeet. Hankkeiden toteuttaminen voi tällöin olla kannattavaa myös lainarahalla, mikäli talouskasvun arvioidaan olevan lainakustannuksia suurempaa.

Yksittäisistä kehittämishankkeista valiokunta kiinnittää huomiota Seinäjoki–Oulu-ratahankkeen rahoitukseen. Vuonna 2007 alkaneen hankkeen kokonaiskustannuksiksi on arvioitu 800 miljoonaa euroa, josta kehys- ja budjettirahoituksella rahoitetaan 550 miljoonaa euroa. Vuosille 2011–2015 on varattu yhteensä 90 miljoonan euron rahoitus, minkä jälkeen budjettirahoituksesta puuttuu vielä 270 miljoonaa euroa.

Hankkeen eteneminen on rahoituksen niukuudesta johtuen hidasta, ja sen valmistuminen on vaarassa siirtyä aina 2020-luvulle saakka. Hanke voisi kuitenkin valmistua alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti jo 2010-luvun puolivälissä, mikäli sille osoitettaisiin 80–90 miljoonaa euroa.

nan euron vuosittainen rahoitus vuosina 2011—2014.

Hankkeen nopeampi toteuttaminen toisi merkittäviä yhteiskuntataloudellisia hyötyjä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hankkeen tehokkaalla ja nopealla toteuttamisella voitaisiin saavuttaa jopa 200 miljoonan euron säästöt verrattuna tilanteeseen, jossa valmistuminen siirtyy 2020-luvulle.

Valiokunta toteaa, että Seinäjoki—Oulu on valtakunnallisesti tärkein menossa oleva ratahanke, jonka ripeä eteneminen ja valmistuminen on ehdottoman välttämätöntä. Seinäjoki—Oulurataosan toteuttamiseen on osoitettava rahoitus, jonka avulla hanke voidaan toteuttaa kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valiokunta korostaa myös huolehtimista liikenneväylien kunnossapidosta ja korjauksesta. Perusväylänpidon rahoitus on ollut pitkään riittämätön, ja huonokuntoisten väylien kuntoon laittaminen on kiireellistä liikenneturvallisuuden parantamiseksi ja suurempien korjauskustannusten välttämiseksi.

Junaliikenteen ostomäärärahat. Kehysselonteon mukaan kaukojunaliikenteen vuonna 2011 päättyvän sopimuksen mukaan valtion ostot ovat 31,5 milj.euroa vuodessa. Vuodesta 2012 lukien tähän tarkoitukseen on laskennallisesti varattu 20 milj. euroa vuosittain. Selonteon mukaan määrärahan tasosta päättää seuraava eduskunta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan liikenteen harjoittaja joutuu kuitenkin tekemään vuoden 2012 ostoliikennettä koskevat miehistö- ja kalustoratkaisut jo vuoden 2011 keväällä, ts. jo ennen seuraavan eduskunnan valintaa ja seuraavaa vaalikautta koskevan menokehyksen laatimista.

Kehyspäätöksen mukainen määrärahataso johtaa ostoliikenteen määrän vähenemiseen yli kolmanneksella. Valiokunnan mielestä junaliikenteen supistaminen ei ole tarkoituksenmukaista mm. energia- ja ilmastopoliittisten tavoitteiden kannalta. Valiokunta katsoo, että hallituksen tulee ratkaista asia vielä tällä vaalikaudella huolimatta siitä, että kehykset ovat luonteeltaan tekniset vuodesta 2012 lukien.

Yliopistojen rahoitus. Kehyspäätöksen mukaan vuosina 2011—2014 pyritään vahvistamaan yliopistojen perusvoimavaroja ja tätä kautta tukemaan yliopistojen pitkäjänteistä kehittämistä. Merkittävimmät lisäykset kehyspäätöksessä ovat yliopistojen osalta kertaluonteinen lisäys maksuvalmiuden turvaamiseen muissa kuin Aalto-yliopistossa ja ensimmäisen kerran yliopistojen rahoitukseen vaikuttavan yliopistoindeksin (2,7 %) mukainen lisärahoitus. On myönteistä, että tämä johtaa ensi vuonna selkeästi parempaan korotukseen kuin aiemmat vuosittaiset määrärahalisäykset. Aiempien kehyspäätösten mukaisesti lisärahoitusta on tulossa lisäksi kaikkien yliopistojen toimintaedellytysten turvaamiseen.

Kehyksessä on teknisenä olettamana varauduttu tekemään myös muihin kuin säätiömuotoisiin yliopistoihin vuonna 2011 finanssisijoituksia yhteensä 100 milj. euroa. Valtion sijoituksen todellinen määrä määräytyy aiemman jakosuhtelinjauksen mukaisesti riippuen aidon yksityisen sijoituksen määrästä. Tältä osin todellinen määräraharake on tiedossa vuoden 2011 alussa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tulevaisuudessa talousarvioissa yliopistoille myönnetään riittävä valtion rahoitus perusvoimavaroihin. Vain siten voidaan turvata kaikkien yliopistojen mahdollisuudet hoitaa asianmukaisesti yliopistolain ja yhteiskunnan osaamistarpeiden edellyttämä korkeimman asteen koulutus ja tutkimus.

Turvapaikanhakijat. Valiokunta pitää myönteisenä, että kehyskaudella pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto toimintaan ja kunnille maksettaviin korvauksiin osoitetaan lisärahoitusta keskimäärin 117 miljoonaa euroa vuodessa johtuen pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden ennakoitua suuremmasta määrästä.

Turvapaikkapäätöksentekoa varten on turvattava riittävät resurssit ja huolehdittava siitä, että turvapaikan saaneet henkilöt sijoitetaan kuntiin mahdollisimman nopeasti. Maahanmuuttopoliitikassa tuleekin panostaa luvallisesti maassa oleskelevien tehokkaaseen kotouttamiseen, turvapaikkahakemusten nopeaan käsittelyyn sekä perusteettomasti maassa olevien viivytyk-

settömään maasta poistamiseen. Näin voidaan vaikuttaa turvapaikkaprosessin läpivirtaavuuteen ja vähentää suoraan vastaanoton kustannuksia.

Valiokunta muistuttaa lausumastaan (VaVM 45/2009 vp — HE 138/2009 vp), jossa eduskunta edellyttää, että Suomen turvapaikkapolitiikka koskevat linjaukset ja käytännöt sekä hakijoille maksettavat korvaukset saatetaan mahdollisimman yhteneviksi Pohjoismaiden ja vertailukelpoisten EU-maiden kanssa. Valiokunta viittaa myös eduskunnan hyväksymään lausumaan, jossa edellytetään selvitystä mm. Suomeen muuttoon ja kotouttamiseen liittyvistä taloudellisista ja sosiaalisista tekijöistä sekä erilaisiin etuuksiin ja toimenpiteisiin liittyvistä kustannuksista (HaVM 5/2010 vp — HE 240/2009 vp). Valtiontalouden näkökulmasta tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei Suomen turvapaikkapolitiikassa ole sellaisia vetovoimatekijöitä, jotka houkuttelisivat perusteettomia turvapaikanhakijoita ja edistäisivät ihmiskauppaa.

Uusiutuva energia ja metsäenergia. Suomi on sitoutunut nostamaan uusiutuvan energian osuutensa energian loppukulutuksesta 38 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Vuonna 2005 osuus oli 28,5 prosenttia. Merkittävimmät uusiutuvan energian kasvun lähteet ovat metsähakkeen käyttö, liikenteen biopolttoaineet, lämpöpumput ja tuulivoima. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää tuntuvaa panostusta etenkin metsäenergiaan ja tuulivoimaan.

Valiokunta pitää tarpeellisena varmistaa, että uusiutuvan energian tuella saatavat hyödyt kohdistuvat kotimaahan eivätkä siirry viennin kautta muihin maihin. Uusiutuvan energian lisäämisen yhteydessä tulee hyödyntää mahdollisuudet kansainvälisestikin kilpailukykyisen ympäristöteknologian kehittämiseen. Energiaratkaisuja tehtäessä on myös otettava huomioon asetetut tavoitteet energiatehokkuuden parantamisesta.

Metsäenergian lisäämisen osalta valiokunta pitää tärkeänä, että kehyksessä pidetään kiinni voimassa olevasta kansallisesta metsäohjelmasta, jotta metsien hoidolle ja metsätaloudelle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Kestävän met-

sätalouden rahoituslain nojalla tulee jatkossakin tukea nuoren metsän hoitoa, energiapuun korjuuta ja haketusta vähintään nykyisillä tukitoilla. Metsähakkeen korjuumäärien kasvattaminen edellyttää kokonaisuudessaan valtion tuen lisäämistä. Energiapuun käyttöä on lisäksi tarkoitus edistää myös hallituksen suunnitelmalla pienpuun energiatuella, muuttuvalla sähköntuotantotuella sekä pienten CHP-laitosten syöttötariffilla.

Vesihuolto- ja ympäristötyöt. Kiinteistökohtaiset jätevesijärjestelmät tulee saattaa talousjätevesiasetuksen (542/2003) vaatimusten mukaisiksi tai liittää vesihuoltoverkkoon vuoden 2013 loppuun mennessä. Asetetusta tavoitteesta ollaan kuitenkin edelleen kaukana.

Kehyskaudella ympäristötöiden määrärahas-taso on jo vuonna 2011 yli kolmannes alempi kuin kuluvana vuonna. Keskeneräisten hankkeiden määrärahatarpeiden takia uusien hankkeiden käynnistäminen tulee olemaan äärimmäisen vaikeaa ja lisäksi joudutaan hidastamaan eräiden keskeneräisten hankkeiden toteutusta.

Valiokunta kiirehtii siirtoviemäreiden ja yhteisten viemäriverkostojen rakentamista ja toteaa, että keskittämällä jätevesien käsittely isompiin ja tehokkaampiin yksiköihin päästään sekä taloudellisesti että vesiensuojellisesti parhaaseen lopputulokseen ja vältetään puhdistuslukulokseltaan epävarmimpien kiinteistökohtaisien jätevesijärjestelmien rakentaminen.

Kuntatalous

Kuntatalouden ja erityisesti suurten kaupunkien ja vientiteollisuuskuntien taloustilanne on huonontunut nopeasti kunnallisverotulojen kasvun hidastumisen ja yhteisöverotulojen romahtamisen myötä. Tänä vuonna työllisyysnäkymien ja sitä kautta verotulojen heikkeneminen laajentaa kriisin koskemaan koko kuntakenttää. Myös kuntien velkaantuminen on jatkunut.

Valtio on päättänyt jo edellisten kehysten yhteydessä merkittävistä kuntataloutta tukevista toimista, joiden vaikutus on alkanut vuonna 2009 ja ulottuu aina vuosille 2011–2014. Kuntien yhteisövero-osuutta on korotettu 10 prosent-

tiyksiköllä vuosille 2009—2011, mikä lisää kuntien verotuloja noin 380 miljoonalla eurolla vuodessa.

Kehyskaudella peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin kuuluvat valtionavut kasvavat nettomääräisesti 358 miljoonaa euroa. Indeksikorotus lisää kuntien ja kuntayhtymien valtionosuuksia puolestaan 140 miljoonaa euroa. Kuntien päättämät korotukset tulo- ja kiinteistöveroprosentteihin lisäävät verotuottoa yhteensä 510 miljoonalla eurolla.

Edellä mainituista korotuksista huolimatta kuntatalouden tilan arvioidaan jatkuvan erittäin kireänä, sillä väestön ikääntymisen kiihtyessä kuntatalouteen kohdistuu yhä suurempia menopaineita.

Valiokunta korostaa kuntien ja kuntayhtymien omaa tiukkaa menokuria ja katsoo, että kuntakentän on kyettävä vastuullisesti omatoimisiin ja voimakkaisiin kehittämisiin. Myös valtion tulee tukea näitä toimia ja pidättäytyä uusien tehtävien ja normien osoittamisesta kunnille.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksessa on yhä enemmän keskityttävä palvelurakenteiden ja palveluiden tuottamisen uudistamiseen ja tuottavuuden parantamiseen. Kuntien väliset suuret tuottavuus- ja tehokkuuserot ovat osoitus siitä, että tehokkaimpien rakenteiden ja toimintamallien kattavalla käyttöön ottamisella tuottavuutta voidaan lisätä paljonkin laadusta ja vaikuttavuudesta tinkimättä.

Valiokunta toteaa, että tuottavuuden lisääminen edellyttää erityisesti tietojärjestelmien kehittämistä. Tehostamispotentiaali on tuntuva, sillä kunnalliset palvelut sitovat vuosittain erittäin paljon henkilöresursseja. Myös tietojärjestelmien yhteentoimivuudessa on suuria ongelmia, sillä kunnissa on runsaasti erilaisia järjestelmiä, sovelluksia ja tekniikoita, jotka eivät ole yhteensopivia ja jolloin tietoa joudutaan hakemaan ja päivittämään useasta eri järjestelmästä. Tietojärjestelmäongelmat ovat korostuneet

myös kuntien yhdistymishankkeissa ja valtion organisaatiomuutosten yhteydessä.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus tehostaa tietojärjestelmien kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä huolehtimalla tietojärjestelmien toimivuudesta ja yhteensopivuudesta. Tietojärjestelmien tulee olla yhteentoimivia myös valtion ja kuntien välillä. Valiokunta viittaa myös eduskunnan hyväksymiin lausumiin, joissa on edellytetty lainsäädäntötoimia julkisen sektorin tietojärjestelmien toimivuuden ja yhteensopivuuden kehittämiseksi. (TrVM 5/2009 vp — K 15/2009 vp, HaVM 8/2010 vp — VNS 9/2009 vp).

Valiokunta korostaa myös huolehtimista henkilöstön hyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta. Kuntakenttään samoin kuin koko julkiseen sektoriin kohdistuvat muutospaineet edellyttävät henkilöstöltä jatkuvaa osaamisen ja tuottavuuden parantamista sekä uusien toimintapatojen omaksumista, mikä johtaa helposti työuupumukseen ja vähentää halukkuutta työurien pidentämiseen. Hyvällä henkilöstöpolitiikalla voidaan parantaa työntekijöiden jaksamista, motivaatiota ja sitoutumista. Hyvä henkilöstöpolitiikka on myös keskeinen menestystekijä kiristyvässä työvoimakilpailussa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton:

- 1. Eduskunta yhtyy selonteon kannanottoihin ja linjauksiin.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii omalta osaltaan toimenpiteistä, joilla turvataan julkisen talouden kestävyys ja huolehditaan erityisesti työllisyyden ja talouskasvun edistämisestä.*

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Hannes Manninen /kesk	Matti Saarinen /sd
vpj.	Kari Rajamäki /sd	Sari Sarkomaa /kok
jäs.	Matti Ahde /sd	Minna Sirnö /vas (osittain)
	Christina Gestrin /r	Pia Viitanen /sd (osittain)
	Pertti Hemmilä /kok (osittain)	vjäs. Reijo Kallio /sd (osittain)
	Bjarne Kallis /kd	Matti Kauppila /vas (osittain)
	Kyösti Karjula /kesk	Inkeri Kerola /kesk (osittain)
	Esko Kiviranta /kesk	Lauri Kähkönen /sd (osittain)
	Mikko Kuoppa /vas (osittain)	Reijo Paajanen /kok
	Mika Lintilä /kesk (osittain)	Aila Paloniemi /kesk (osittain)
	Olli Nepponen /kok	Kimmo Sasi /kok (osittain)
	Tuija Nurmi /kok	Johanna Sumuvuori /vihr
	Heikki A. Ollila /kok	Tuula Väättäinen /sd (osittain).
	Markku Rossi /kesk (osittain)	

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko
valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

VASTALAUSE 1

*Perustelut***PORVARIHALLITUS ON EPÄONNISTUNUT TAVOITTEISSAAN***Työttömyys karkasi käsistä*

Hallitus tavoitteli keväällä 2007 hallitusohjelman mukaan talousennusteita selvästi vahvempaa talouskasvua, jotta pystyttäisiin vastaamaan julkisten palveluiden ja tulonsiirtojen kehittämistarpeisiin saattamatta julkisen talouden kestokykyä vaaranalaiseksi. Työpaikkojen määrän piti kasvaa vaalikaudella 80 000—100 000 hengellä. Työttömyyttä piti vähentää kestävästi alle 5 prosentin tasolle.

Hallitukselta on puuttunut ote työllisyyden kokonaisvaltaisesta hoitamisesta. Se on laiminlyönyt työllisyyden hoidon ja toistamassa siten 1990-luvun laman virheet työllisyyden hoidossa. Tehottoman elvytyksen ja ylisuurten sekä epäoikeudenmukaisten veronkevennysten vaikutus on ollut heikko. Tämän seurauksena kokonaistuotanto on laskenut Euroopan ennätysluokkaa ja työttömyys kasvanut. Tänä vuonna työttömyysaste nousee ennusteen mukaan yli 10 prosentin eli kaksinkertaiseksi hallitusohjelmassa olevaan tavoitteeseen nähden.

Valtiontalouden alijäämä repesi

Hallitus lähti ohjelmassaan siitä, että valtiontalouden alijäämä ei edes poikkeuksellisen heikon talouskehityksen oloissa saa ylittää 2,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Jos alijäämä uhkaa ennusteiden valossa muodostua tätä suuremmaksi, hallitus esittää viipymättä tarvittavat menojen vähentämistoimenpiteet ja muut toimenpiteet ylityksen välttämiseksi.

Suomen kokonaistuotanto supistui viime vuonna poikkeuksellisesti 7,8 % edellisvuodesta. Viime vuonna valtion rahoitusaliijäämä oli 2,4 %, ja tänä vuonna alijäämän arvioidaan olevan noin 4,1 %. Alijäämä on vajaat kaksinkertai-

nen hallitusohjelman tavoitteeseen nähden, mutta tasapainotustoimia ei ole näkynyt. Sen sijaan hallitus on päättänyt uusista menoista ja siirtänyt niiden aloitukset ja rahoituksen seuraavan hallituksen tehtäväksi.

Veronkevennykset vauhdittivat veropohjan murentamista

Hallitusohjelman mukaan veropoliittiset toimet mitoitetaan niin, etteivät ne vaaranna julkisen talouden pitkän ajan kestävyyttä eivätkä Suomen vakausohjelmaan sisältyviä sitoumuksia.

Julkista taloutta piti hallitusohjelman mukaan hoitaa niin, ettei synny yllättäviä tarpeita verojen korottamiseen tai julkisten menojen leikkaamiseen. Tälle hallitus uskoi luovansa pohjan vastuullisella meno- ja veropolitiikalla. Tavoitteena oli, että työllisyyttä tukevien rakenteellisten uudistusten ansiosta valtiontalouteen muodostuisi yhtä prosenttia bruttokansantuotteesta vastaava rakenteellinen ylijäämä vaalikauden lopussa.

Hallitusohjelma ja sen tavoitteet kirjoitettiin aivan eri maailmassa kuin sitä sovellettiin, eikä hallitus sosialidemokraattien vaatimuksista huolimatta suostunut päivittämään ohjelmaansa suhdanteiden edellyttämällä tavalla. Pohja vastuulliselta meno- ja veropolitiikalta alkoi murentua, kun ohjelmassa sovittuja ylisuuria veronkevennyksiä alettiin toteuttaa hallituskauden alkuvaiheessa. Tätä linjaa jatkettiin liian pitkään sosialidemokraattien varoituksesta huolimatta, eikä edes globaali talouskriisi hillinnyt hallitusta toteuttamasta ohjelmaansa. Virheellisen linjan seurauksena hallitus ajautui paniikkiin ja joutui tekemään yllättäviä ja suhdannepoliittisesti vääriä verojen korotuksia. Orastava elpyminen saa kolauksen, kun arvonlisä- ja energiaveroja korotetaan.

Seuraavan hallituksen veropolitiikan liikumavaraa rajoittavat nykyisen hallituksen tekemät suuret pysyvät veronalennukset. Tulevan energiaveron kiristyksen maksajiksi joutuvat

pääasiassa kotitaloudet. Erityisesti vähävaraisten kotitalouksien taloudellinen tilanne kiristyy ratkaisun myötä. Arvonlisäveron korotus olisi pitänyt siirtää suhdannepoliittisesti parempaan ajankohtaan. Pääomaveroa olisi pitänyt sen sijaan nostaa. Olemme esittäneet aiemmin mm. jäteveron ulottamista yksityisille kaatopaikoille, pakkausveron ja Windfall-veron sekä käännetyn alv:n käyttöönottoa ja pörssikaupan verotuksen tehostamista.

Hallituksen veropoliittisesta linjasta on puuttunut hyvän veropolitiikan ominaisuudet. Veropolitiikan keskeinen tarkoitus on palveluiden ja tulonsiirtojen kestävä rahoitus. Veropohja on pyrittävä pitämään mahdollisimman laajana sekä yhtenäisenä. Verotuksen keskeisimpiä periaatteita ovat oikeudenmukaisuus ja veronmaksukyky. Oikein ajoitetulla ja kohdennetulla verotuksella voidaan vaikuttaa työllisyyteen, tulonjakoon, ympäristöön, terveyteen sekä talouden kilpailukykyyn. Hallituksen talous- ja veropolitiikan epäonnistumisen seuraukset ja korjaustoimet siirtyvät seuraavalle hallitukselle.

Suomen talouden kasvua ja työllisyyttä on tukenut pääasiassa alhainen ennakoitavissa oleva korkotaso, eivätkä hallituksen tehottomat elvytystoimet. Vuodesta 2008 alkanut lama ja sitä seurannut korkojen nopea lasku on suurin kotimarkkinoita elvyttävä tekijä. Ilman alhaista korkotasoa kotimarkkinoilla, rakentamisessa ja palvelualoilla sekä kaupassa ei olisi saavutettu nykyistä kysyntä- ja työllisyystasoa. Kreikan kriisin kärjistymisen myötä euro on heikentynyt viime vuoden lopulta. Tämä on parantanut erityisesti vientisektorin asemaa.

Tehokasta elvytystä pitää jatkaa, jotta työllisyystilannetta kyetään parantamaan

Hallituksen viimeisin menokehysesitys on vain tekninen, eikä siinä oteta juurikaan kantaa tuleviin suuriin ongelmiin tai niiden ratkaisuun. Hallitus siirtää tämän hallituskauden kaikki virheet ja niiden korjaustoimet seuraavan hallituksen harteille. Kehyksissä ei esitetä uusia toimia tai panostusta tulevan kasvun vahvistamiseen, joka on edellytys työttömyyden laskulle.

Työttömyyden korkeasta tasosta ja kohtuullisen verkkaisesti käynnistyvästä kasvusta johtuen finanssipoliittista elvytystä pitäisi jatkaa. Suomen julkisen talouden maltillinen velkaantumisen antaa tähän hyvät mahdollisuudet.

Kreikan kriisin seurauksena talouden elpymisen saattaa epävarmuuden lisääntymisen myötä pysähtyä. Mikäli kriisi Euroopassa laajenee, on seurauksena kasvun hidastuminen uudelleen. Näissä olosuhteissa monet yritykset muuttavat lomautukset irtisanomisiksi.

Tarvitsemme työllistäviä julkisia investointeja. Nyt olisi hyvä hetki panostaa rautateihin, tieverkkoon ja muihin logistisiin ratkaisuihin, joissa huomioidaan myös teollisuuden tarpeet. Tarvitsemme tulevaisuusinvestointeja osaamiseen, tutkimukseen ja hyvinvointipalveluihin sekä ratkaisuja kohtuuhintaisen puhtaan energian turvaamiseksi. Laajakaista ei vielä ole kaikkien ulottuvilla, ja julkisissa rakennuksissa on suuri korjausrakentamisen tarve.

Pitemmän ajan kasvuedellytysten kannalta keskeisintä on, millaisia innovaatioita yrityksemme, tutkimuslaitoksemme ja yliopistomme tuottavat. Innovaatiojärjestelmämme on hajanainen ja tehoton. Tarvitaan lisää niin yksityistä kuin julkista rahaa sekä tarkempaa kohdennusta. Tutkimukseen tarkoitettu rahasta liian suuri osa valuu tällä hetkellä hallinnointiin.

Julkisen talouden rahoitusvajeen hoito edellyttää vaalikauden mittaista linjausta valtion menoihin sekä vahvaa sitoutumista niiltä, jotka tämän talouskriisin ja porvarihallituksen jäljet korjaavat. Tasapainotustoimet on tehtävä niin, että sosiaaliturvan taso sekä julkisten palvelujen laatu ja saatavuus turvataan. Velka täytyy hoitaa rapauttamatta kansalaisille välttämättömiä palveluita, kuten kouluja, päiväkoteja, terveyskeskuksia ja vanhustenhoitoa sekä lisäämättä köyhyyttä.

Veropohjaa täytyy vahvistaa oikeudenmukaisella ja tehokkaalla tavalla. Verotukia täytyy tarkastella erityisen kriittisesti ja pyrkiä ohjaamaan tuet vain niihin kohteisiin, joilla on aito työllisyyttä lisäävä vaikutus. Varakkaiden täytyy osallistua nykyistä isommalla osuudella yhteisiin taloustalkoisiin. Olemme esittäneet ja esi-

tämme edelleenkin pääomaveron nostoa. Kokonaisveroastetta jouduttaneen lähivuosina nostamaan, mutta se pitää tehdä oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti.

Pidemmällä aikavälillä tavoitteena pitää olla 70 prosentin työllisyysaste. Kasvavaa työttömyyttä ei saa hyväksyä. Sosialidemokraatit ovat esittäneet sekä viime että edellisvuonna lukuisan määrän konkreettisia esityksiä työllisyyden parantamiseksi. Suuri osa niistä on yhä edelleen ajankohtaisia. Alas ajettua työvoimapolitiikkaa on vahvistettava ja laajennettava merkittävästi. Kasvavan työttömyyden pysäyttämiseen tarvitaan tuntuvasti isompia paukkuja kuin hallitus tämän kevään lisäbudjetissaan esitti. Meillä ei ole varaa hukata nuorten eikä ikääntyvien työntekijöiden työpanosta ja osaamista.

Valtion ja kuntien vastuunjakoa on korjattava niin, että kuntien peruspalveluiden rahoitus voidaan turvata kohtuullisella kunnallisverolla. Julkisen sektorin tehokkuutta, tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta pitää edelleen parantaa. Tietohallinnon kehittäminen antaa tähän osaltaan paljon mahdollisuuksia. PARAS-hankkeen jatko kaipaa uutta voimaa.

Suomen meriteollisuuden työpaikkojen, osaamisen ja tulevaisuuden pelastamiseksi sosialidemokraatit esittivät omassa vaihtoehtobudjetissaan jo viime syksynä valtion laivatilauksien aikaistamista telakkateollisuustyöryhmän esitysten mukaisesti. Hallituksen esitykset ovat jääneet kovin vaisuiksi. Telakkateollisuudessa ei ole kysymys rakenteellisista ongelmista, vaan suhdannetilanteen mukanaan tuomasta väliaikaisesta kriisitilanteesta, ja tämän vuoksi nyt olisi pitänyt tehdä tehokkaampia toimia.

Metsäteollisuuden kriisi on vain syventynyt tämän hallituskauden aikana. Nyt tarvitaan todellisia toimia mm. metsäverotuksen uudistamisessa, jotta puuhuolto ja metsäteollisuuden toimintaedellytykset voidaan turvata. Tämän vuoksi metsälainsäädäntö, metsien uudistamisen ensiharvennus sekä metsäverotukseen ja metsähoitoyhdistyslainsäädäntöön liittyvät kysymykset on kyettävä käymään läpi laaja-alaisesti.

Satsauksia terveyden edistämiseen ja parempaan työelämään

Kuluvan vuoden alusta voimaan tulleen valtionosuusuudistuksen yhteydessä ei muutettu sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien määräytymisperusteita. Tämä oli merkittävä puute valtionosuuksien määräytymisperusteisiin liittyvien useiden ongelmien vuoksi. Valtionosuusjärjestelmää on kehitettävä ongelmien ennaltaehkäisyyn, terveyden edistämiseen ja varhaiseen puuttumiseen kannustavaksi.

Terveyden edistäminen vaatisi lisäpanostuksia. Hallitus sen sijaan siirtää terveyden edistämistä koskevien hankkeiden rahoittamisvastuuta Raha-automaattiyhdistyksen rahoitettavaksi, siirtäen vastuuta julkiselle vallalle kuuluvista tehtävistä RAY:lle. Tämä tarkoittaa, että RAY:n ensisijainen tehtävä järjestöjen rahoittajana vaarantuu. Järjestöjen avustusten leikkaaminen merkitsee moninaisia ongelmia järjestöille, jotka tekevät tärkeää työtä niin palvelujen tarjoajina kuin niiden kehittäjinäkin.

Tupakkaveroa korotettiin vuoden 2010 alusta viidellä prosentilla ja hienoksi leikatun tupakan veroa 15 prosentilla. Tupakkaveroa tulee kehyskaudella edelleen korottaa tupakkapoliittisen työryhmän ehdotuksen mukaisesti samansuuruisilla korotuksilla. Tupakkaveroa ei korotettu lainkaan vuosina 1997—2008. Tupakan hinta on Suomessa edelleen Länsi- ja Pohjois-Euroopan maiden keskimääräistä tasoa selvästi alempi.

Työurien pidentäminen toteutuu parhaiten panostamalla työssä jaksamiseen, työhyvinvointiin sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Alle 35-vuotiaiden työhön osallistumisaste on Suomessa vain 31 prosenttia. Liian moni nuori jää ilman opiskelupaikkaa, ja työhön pääsy venyy. Työkyvyttömänä on jo noin 20 000 nuorta. Muun muassa nuorten masennus aiheuttaa miljardien menot yhteiskunnalle, kun verotuloja ei kerry ja sairaus aiheuttaa hoitokustannuksia. On etsittävä keinot, joilla kaikille nuorille annetaan mahdollisuus tulla yhteiskunnan tasaveroisiksi jäseniksi. Työurien pidentämisessä on otettava pakon ja heikennysten sijaan käyttöön porkkanoita. Myös esimerkiksi työnantaja

tulee kannustaa pitämään iäkkäämpiä työntekijöitä pidempään työelämässä.

Suomi työvoimapolitiikassa jumbosijalla

Viimeisten työ- ja elinkeinoministeriön ennusteiden mukaan työttömyysaste nousee tänä vuonna noin 9,5 prosenttiin ja sen ennustetaan pysyvän miltei yhtä korkeana koko kehyskauden. Nuorisotyöttömyyden lisääntyminen on ollut rajua. Työvoimapolitiikan määrärahojen lisäys tämän vuoden 1. lisätalousarviossa tulee auttamatta liian myöhään. Sosialidemokraatit vaativat jo viime keväänä 200 miljoonan euron suuruista työllisyyslisäbudjettia. Hallitus ei vaatimukseen reagoinut, vaan antoi työttömyyden kasvun jatkoa.

Hallitusohjelman mukaan rakennetyöttömyyden vähentämiseksi piti tehostaa työttömien koulutusta ja tukityöllistämistä sekä työnvälitystä.

Työllisyysmäärärahojen matalasta tasosta johtuen työttömien aktivointiaste on jyrkässä laskussa. Hyvinä työllisyysvuosina, vuosina 2007—2008, työttömien aktivointiaste oli 28 prosentin tuntumassa. Nyt työttömistä aktiivitoimissa on vajaat 22 prosenttia.

Työllisyysmäärärahojen mitoitus on edelleen liian alhainen. Toimet työttömien nuorten työllistämiseksi ovat positiivisia, mutta samalla on huolehdittava pitkäaikaistyöttömyyden ja ikääntyvien työttömyyden hoidosta. Pitkäaikaistyöttömyys on lisääntymässä huolestuttavasti.

Vuodelle 2011 esitetään työvoimapolitiikan määrärahoja leikattavaksi 50 miljoonalla eurola vuodesta 2010. Vuosina 2012—2014 määrärahoja vähennettäisiin edelleen. Huomioiden kehyskauden työttömyysennusteet ei linjaus ole järkevä. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorisotyöttömyyden kasvun hillintä vaatii riittävät resurssit. Myös OECD on kiinnittänyt huomiota Suomen työvoimapolitiikan määrärahojen vaatimattomaan tasoon.

Erityisesti kehyskauden alussa on varattava riittävät määrärahat työvoimapolitiikkaan. Aktiivisen työvoimapolitiikan määrärahoja on lisättävä vähintään 100 miljoonaa euroa ja sidot-

tava määrärahat jatkossa työllisyystilanteeseen. Vaikeassa taloustilanteessa on palkkatukimäärärahoja suunnattava nykyistä enemmän julkiselle ja järjestösektorille työllistämiseen.

Lisää tehoa nuorten työllistämiseen

Etsivä työparitoiminta on osoittautunut tehokkaaksi keinoksi nuorten tavoittamisessa ja ohjaamisessa koulutukseen tai työuralle. Opetusministeriön laskelmien mukaan etsivä nuorisotyö voitaisiin laajentaa viiden miljoonan suuruisella määrärahalla 70—80 prosenttiin kunnista. Tällainen summa tulee sisällyttää valtiontalouden kehyksiin.

Nuorten tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien turvaamiseksi on myös käynnistettävä koulutusohjelma sellaisille nuorille, joille virallinen tutkintojärjestelmä ja luokkamuotoinen oppiminen ei sovi. Vaihtoehtoisten oppimisympäristöjen kehittämisohjelmassa voitaisiin kehittää monialaisena yhteistyönä työvaltaisten oppimisympäristöjen, työammattitutkintojen, tuettujen oppisopimusmallien ja osatutkintojen kokonaisuutta. Ohjelma toteutettaisiin kiinteässä yhteistyössä työnantajien ja työpajojen kanssa.

Valvonta- ja palveluresurssit laiminlyöty

Myös kehyksissä määritellyt resurssit työvoimapalveluissa, työsuojelussa ja ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen ennako- ja jälkivalvonnassa ovat riittämättömät. Jo nykyisellään tilanne on paikoin kestävä. Ongelmia tulee lisäämään hallituksen ajama ulkomaalaislain muutos, jolla poistetaan työvoiman saataavuusharkinta, sillä se kasvattaa valvontatarvetta työsuojeluhallinnossa ja Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttovirastolle siirretään jonkin verran resursseja työvoimaviranomaisilta, mutta jälkikäteisvalvontaan eli työsuojeluun ei hallitus lisäresursseja lupaa. Myös TE-toimistot työskentelevät nyt ääriarajoilla: vuoden 2010 alussa 60 prosenttia TE-toimistoista piti henkilöstöresurssien riittävyyttä huonona kaikkien tehtävien hoitamiseen.

Kuntien palveluiden heikkeneminen uhkaa jatkoa

Hallitus on jättänyt kunnat yksin, eikä se ole huolehtinut kuntien riittävästä palveluiden tuottamisen rahoituksesta. Hallitus on keskittynyt lähinnä verojen keventämiseen ja vähätellyt talouskriisin vaikutusta kuntatalouteen sekä jättänyt kunnat käytännössä yksin vastaamaan kasvaviin palveluhaasteisiin. Tyly asenne on merkinnyt sitä, että kunnat ovat joutuneet tekemään lamatalouden likaiset työt.

Porvarihallituksen perintönä kuntataloudella on heikot lähtökohdat vuosille 2011–2014. Kehityksen taustalla ovat laman vaikutus ja väestön ikärakenteen muutos. Väestönmuutos lisää kuntien menoja vuoteen 2010 mennessä noin 2,5 mrd. euroa eli noin 3 prosenttiyksikön korotuspainetta kunnalliseen tuloveroprosenttiin. Kuntien tehtäviä on jatkuvasti lisätty, vaikka hallitus on toisin linjannut. Kuntien tehtävien lisäyksestä aiheutuvien lisämenojen rahoittamiseen hallitus ei ole osoittanut riittävästi rahaa.

Sosialidemokraatit esittivät jo vuoden 2009 alussa kuntatalouden ongelmien ratkaisemiseksi kolmen vuoden sillanrakennusohjelmaa, jolla kuntatalous olisi autettu yli laman. Ohjelmalla olisi turvattu palveluiden taso sekä vältetty henkilöstön irtisanomiset ja lomautukset. Esitimme mm. valtionosuuksien pysyvää korotusta ja kuntien verotulojen vahvistamista sekä kuntien investointien vauhdittamista. Kuntien valtionosuuksiin ei ole tehty hallituksen toimesta ylimääräisiä valtionosuuksien korotuksia, vaan lisäykset perustuvat lakisääteisiin indeksikorotuksiin.

Hyvinvointipalveluiden leikkauksilla on kauaskantoisia ja vakavia seurauksia. 1990-luvun lamassa tehdyt kuntapalveluiden leikkaukset aiheuttivat tiettyjen ryhmien osalta pitkäaikaista ja voimakasta syrjäytymistä. Viime laman virheet on vältettävä ja kiinnitettävä erityistä huomiota kuntien palveluiden toimivuuteen. Vaikka kuntien valtionosuuksien lisäys kasvattaisi valtion velkaa, se on inhimillisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä ratkaisu. Kalliimpaa ja tuhoisampaa on kasvattaa syrjäytymistä ja jättää osa ihmisistä yhteiskunnan

ulkopuolelle. Laajamittainen syrjäytymiskehitys on uhka myös työllisyysasteen välttämättömälle nostamiselle. Erityisesti vahvat signaalit nuorten syrjäytymiskehityksestä vaativat nopeita ja määrätietoisia toimia. Toimivilla julkisilla palveluilla on tärkeä rooli köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemisessä ja poistamisessa.

Kuntapalveluiden laatu on turvattava paitsi riittäväillä resursseilla myös selkeämmällä normituksella mm. vanhustenpalveluissa. Lähtökohtana sosiaali- ja terveyspalveluissa tulee olla terveyden edistäminen ja varhainen ongelmiin puuttuminen. Esimerkiksi kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrät ovat lisääntyneet Suomessa merkittävästi viime vuosina. Ongelmaa voitaisiin parhaiten kitkeä satsaamalla perheiden hyvinvointiin ja ennaltaehkäisevään sosiaalityöhön niin, että voitaisiin välttää lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle. Tätä varten tarvitaan riittävät resurssit.

Valtion ja kuntien vastuunjakoa on korjattava niin, että kuntien peruspalvelujen rahoitus voidaan turvata kohtuullisella kunnallisverolla. Valtionosuuksiin tulee tehdä selvä tasokorotus. Vertailun vuoksi on mainittava, että esim. Ruotsissa hallituksen panostukset kuntapuolelle tänäkin vuonna ovat yli 1,5 mrd. euroa uutta rahaa. Suomessa hallitus on sen sijaan ajanut kunnat kerjuulle antaakseen tilaa yksityiselle sektorille. Tällaisesta kehityksestä kovimman hinnan maksavat palveluiden käyttäjät.

Hallitus on myös kerta toisensa jälkeen nostanut sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ja tällä tavoin heikentänyt pienituloisten asemaa. Sosialidemokraatit ovat vastustaneet korotuksia etenkin, kun paljon sairastaville ihmisille tärkeä terveydenhuollon ns. maksukattojen uudistamistyö on edelleen tekemättä. Hallitus vieläpä leikkaa pois kuntien valtionosuuksista ne tulot, jotka kunnat asiakasmaksuista saavat. Tämä sotii vastoin valtio-kuntasuhteessa pitkään voimassa olleita periaatteita.

Työttömien määrän kasvun myötä kunnille tulevia menonlisäyksiä ei ole kehyslonteossa tarpeellisessa määrin huomioitu. Työttömyys lisää myös sosiaali- ja terveyspalveluiden kysyntää. Työmarkkinatuen tason ollessa liian

alhainen kasvaa toimeentulotuen tarve. Tämä aiheuttaa ongelmia pitkäaikaistyöttömille itselleen sekä rasittaa entisestään kuntien taloutta. On pikaisesti ryhdyttävä toimiin henkilöstön lisäämiseksi sosiaalitoimeen sekä valvottava, että lainmukaiset velvoitteet kunnissa täytetään. Toimeentulokiriippuvuuden vähentämiseksi tulisi myös nostaa mm. työttömän peruspäivärahan ja työmarkkinatuen sekä asumistukien taso.

Kehyssuunnitelmassa kuntien heikentyneitä investointimahdollisuuksia ei oteta riittävästi huomioon. Kuntien talouden elvyttäminen on ratkaisevassa asemassa taantuman ylittämiseksi, ja kuntia tulisikin ohjata voimakkaasti sijoittamaan peruskorjaukseen ja uusiin rakennusinvestointeihin. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että kuntien omavaraisuudesta on huolehdittu, jotta esimerkiksi rakennerahastojen liian korkea omavastuuosuus ei estä kuntia käyttämästä panosta hyväkseen. Kuntien valtionosuuksien kasvattamisen ohella rakennusinvestointien pikainen käynnistäminen edellyttää lisäpanostusta valtiolta. Rakentamisen ohjauksen on kuitenkin myös tuettava rakennuskannan energiatehokkuuden ja taloudellisuuden parantamista. Kuntien rakentamisen suoraksi tukemiseksi tulisi ottaa käyttöön kahden vuoden määräajaksi kunnille suunnattu investointituki.

Kunta- ja palvelurakenneuudistus ei ole tukenut kuntatalouden vahvistamista vaalikauden aikana. Opetus- ja sivistyspuolella se näkyy mm. opettajien lomautuksina, oppilashuollon merkittävänä heikkenemisenä ja liian suurina opetusryhminä. Sosiaali- ja terveydenhuollossa kenttä on sekava ja pirstaloitunut. Nyt tarvitaan yhtenäinen näkemys siitä, mikä on sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuus ja mikä on sen vaikuttavuus, sekä toisaalta, mikä on koko palvelurakenneuudistuksen tavoite ihmisen kannalta.

Sosialidemokraattien mielestä uudistusta tulisi edelleen jatkaa vahvojen peruskuntien synnyttämisen suuntaan. Tällöin voidaan turvata palveluille riittävä väestöpohja sekä ennakoitava ja riittävä rahoitus.

Perusväylänpitoon ei vielä kukaan kaivattuja lisäresursseja

Liikennepoliitiikan on oltava pitkäjänteistä, enustettavaa, luotettavaa ja ympäristöystävällistä investointipoliitiikkaa. Epävarmuus vaikuttaa kielteisesti joka taholle ja käy kalliiksi kaikille sekä heikentää liikenneturvallisuutta merkittävästi. Pitkäjänteisyyden perusehto on uskotavuus ja määrärahojen riittävyys. Hallitus on omassa liikennepoliittisessa selonteossaan todennut: "Toimiva liikennejärjestelmä ja pitkäjänteinen liikennepoliitiikka tukevat elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksia ja kilpailukykyä sekä sitä kautta talouskasvua. Valtion lyhytjänteinen, hankekohtainen budjetointikäytäntö vaikeuttaa osaltaan hankkeiden tehokasta toteuttamista." Eduskunta on kerta toisensa jälkeen edellyttänyt, että määräraha-kehitykseen on jo alusta lähtien sisällytettävä riittävät määrärahat liikenneväylien pitkäjänteiseen kehittämiseen. Eduskunnan valtiovarain- sekä liikenne- ja viestintävaliokunta ovat myös toistuvasti vaatineet hallitusta lisäämään perusväylänpidon määrärahoja. Myös eduskunnan tarkastusvaliokunta on huomauttanut asiasta.

Väylien rapautuva kunto ja jo useiden vuosien aikana riittävän rahoituksen puuttuessa kasvanut korjausvelka edellyttäisivät olennaisesti korkeampaa rahoitustasoa, jotta väyläverkosto pystyttäisiin pitämään edes nykyisessä, sinänsä jo tällä hetkellä varsin heikossa kunnossa. Rahoitusvajeen jatkuttua jo pitkään on viitteitä siitä, että ajaututaan merkittäviin palvelutase- ja liikenneturvallisuusongelmiin. Kehyspäätöksen linjaukset eivät tuo perusväylänpitoon kaivattuja lisäresursseja. Keskeisin viesti liikenne- ja viestintävaliokunnan yksimielisessä lausunnossa valtionalouden kehysistä vuosille 2011–2014 on, että "perusväylänpitoon on osoitettava liikenneverkon riittävän kunnan, liikenneturvallisuuden ja tarpeellisen kehittämisen turvaava rahoitus. Tämä tarkoittaa perusväylänpidon kokonaisuuden kannalta yli 200 miljoonan euron vuotuista tasokorotusta." Valiokunta haluaa, että perusväylänpidon rahoituksen jälkeensä jääneisyys kuntoon saamiseksi, väyläinvestointien pitkäjänteisyyden kehittämiseksi ja riittävän pitkä-

järjestyksen liikenteen suunnittelun mahdollistamiseksi tulee laatia vaalikauden ylittävä liikenteen rahoitussuunnitelma.

Myös elinkeinoelämän edustajat ovat useaan otteeseen vedonneet hallitukseen, että jo pelkästään taloudellisen taantuman takia liikenneinvestoinnit ja niiden riittävä rahoitus ovat ratkaisevassa asemassa työllisyyden ja Suomen kilpailukyvyn kannalta, mutta myös ilmastotavoitteiden saavuttamiselle. Liikenneväylien yksittäiset kehittämisinvestoinnit eivät riitä, jos samaan aikaan laiminlyödään muun väyläverkon palvelutason ylläpito ja kehittäminen.

Seinäjoki—Oulu-rataosuuden laaja perusparannushanke on liikenne- ja viestintävaliokunnan mukaan valtakunnallisesti tärkein menossa oleva ratahanke. Rataosuuden rahoitus tulee turvata siten, että hankekokonaisuus voidaan toteuttaa keskeytyksettä ja mahdollisimman pikaisesti. Nyt VR on joutunut rahoittamaan hanketta, jotta työt eivät keskeytyisi jo elokuussa. Lisäksi erityisiä tarpeita on kevyen liikenteen väylien rakentamisessa ja tasoristeysten poistamisessa. Myös monien siltojen kunto on luvattoman huono.

Hallitus toteaa liikennepoliittisessa selonteossaan, että noin 90 prosenttia liikenteen kasvihuonepäästöistä on peräisin tieliikenteestä ja tieliikenteen päästöistä puolestaan 60 prosenttia tulee henkilöautoliikenteestä. Myös liikenne- ja viestintävaliokunta on linjannut yksimielisesti, että "joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja toimintavarmuutta ympäristöystävällisenä kuljetusmuotona tulee lisätä varmistamalla joukkoliikenteen riittävä rahoitustaso." Sosialidemokraattien mielestä nykyisellä joukkoliikennetuella ei saavuteta niitä tavoitteita, joita hallitus on asettanut muun muassa ilmaston lämpenemisen hillitsemiseksi. Joukkoliikenteen houkuttelevuutta on lisättävä kehittämällä lippujärjestelmiä, joukkoliikenteen palvelujen yhteensopivuutta, palvelutasoa ja luotettavuutta. Myös haja-asutusalueiden asukkaille on taattava tasavertaiset ja asiointiyhteydet turvaavat joukkoliikennepalvelut.

Koulutuksen voimavaroja lisättävä

Yliopistolakiuudistuksen yhteydessä sosiaalidemokraatit korostivat erityisesti kaikkien yliopistojen perusrahoituksen turvaamisesta. Mielestämme vaarana oli, että yliopistojen tasavaraisuus romuttuu ja Suomeen kehittyvät kahden tason yliopistoja: sellaisia, jotka kerryttävät varoja sekä valtiolta että elinkeinoeläältä, ja sellaisia, joille varoja ei kerry kummastakaan lähteestä. Hallitus kiisti rahoitukseen liittyvät ongelmat ja painotti, ettei uudistuksen seurauksena yhdenkään yliopiston taloudellinen asema heikkene merkittävästi. Myös henkilöstön asemasta luvattiin huolehtia. Totuus on kuitenkin tällä hetkellä toinen. Uusi yliopistolaki toi lisämenoja muun muassa vakuutus-, työnantaja- ja pankkimaksuissa. Työttömyysvakuutusmaksu jäi vastoin lupauksia korvaamatta yliopistouudistuksen yhteydessä, minkä vuoksi jouduttiin jälkikäteen säätämään poikkeuslaki. Tämä kattaa kuitenkin vain kaksi vuotta, jonka jälkeen yliopistoille on luvassa jälleen rahoitusvaje. Useasta yliopistosta on kerrottu, että esimerkiksi palkkojen ja tilakustannusten nousu ovat aiheuttaneet ongelmia, koska vain osaan noususta on saatu kompensatiota lisääntyneenä rahoituksena. Seurauksena monen yliopiston budjetti on miinuksella. Yliopistouudistuksen yhteydessä luvattiin myös, että valtion tuottavuusohjelma ei enää koske yliopistoja. Tässäkään lupaukset eivät pitäneet; tuottavuusohjelma puree edelleen yliopistoihin.

Helpotusta yliopistojen tilanteeseen ei ole luvassa. Hallituksen toimenpiteiden myötä yliopistojen perusrahoitus heikkenee ja aluepoliittisesti tärkeitä sivutoimipisteitä uhkaa lakkautus. Esimerkiksi Oulun yliopisto vähentää 180 työpaikkaa, joista irtisanottavien määräksi on kerrottu 68. Opettajankoulutus ja tietojenkäsittelyn koulutus Kajaanissa lakkautetaan kokonaan. Itä-Suomen yliopisto joutuu myös irtisanomaan henkilöstöä. Pahimmillaan koko maksuttoman koulutuksen perustan annetaan sortua. Epävarmuutta on vielä lisännyt opetusministeriön työryhmän väläyttämät lukukausimaksut. Hallituksen onkin pidettävä yliopistoille antamansa lupaus ja korjattava perusrahoituksen puutteet

välttömästi. Myös ammattikorkeakoulujen voimavaroista on huolehdittava.

Kuntien taloudellinen tilanne on heikko, ja kunnissa on toteutettu leikkauksia opetustoimeen. Monien kuntien päätökset ja suunnitelmat uhkaavat perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien toteutumista. Sosialidemokraatit ovat esittäneet, että kuntien valtionosuuksia pitäisi nostaa hallituksen esitystä enemmän, että perusopetuksen laatu ja tasa-arvoisuus voitaisiin taata. Lisäksi uusi valtionosuusjärjestelmä ei tue opetuksen voimavaroja.

Valtionosuuksien noston tarve, kun valtionosuuksien erityisopetuskerroin on poistettu, liittyy myös erityisopetusuudistukseen. Esitys lisäisi erityisopetuksen tukimuotoja, ja esityksen keskeinen idea on integroida erityisopetusta tarvitsevat oppilaat yleisopetuksen ryhmiin.

Hallituksella ei ollut esitystä tuodessaan käsitystä tarvittavista resursseista. Opetusministerin mukaan uudistus ei lisää kustannuksia. Uudistus kuitenkin lisää opettajan työtä, joka on korvattava. Pedagogisten selvitysten tekemiseen opettajat tarvitsevat täydennyskoulutusta, joka ei sekään onnistu kustannuksitta. Opettajat on koulutettava vastaanottamaan erityistä tukea tarvitsevia oppilaita. Uudistus lisää myös rehtorien työmäärää. Miten kunnat, jotka lomauttavat opettajiaan, voisivat lisätä tuntikehystä tukiopetukseen tai oppilashuoltotyöhön? Oppilashuollon palveluiden riittävydessä on jo nyt ongelmia koko maassa.

Erityisopetuksen uudistuksen rahoitus vaatii pitkäaikaisen ja kattavan resursoinnin eikä pelkästään lyhytnäköistä ja vaikeasti organisoitavaa hankerahoitusta. Uudessa lainsäädännössä tulee selkeästi säätää mekanismeista ja rahoituksesta, joilla tehostetun tuen toimenpiteiden, kuten pienten opetusryhmien, tukiopetuksen ja osa-aikaisen erityisopetuksen, saanti varmistetaan myös käytännössä.

Myös erityisopetusuudistukseen liittyy ongelma ryhmäkoosta. Viime aikojen kuntatodellisuus on näyttänyt, että ryhmäkoot ovat pysyneet ennallaan tai kasvaneet entisestään. Rahoitus ryhmäkokojen pienentämiseen ei ole ollut riittävä. Lisäksi olisi paremmin varmistettava,

että rahoitus todella käytetään ryhmäkokojen pienentämiseen eikä johonkin muuhun.

Nyt on oikea aika kouluttaa, ja elvyttämistä aikuiskoulutuksen kautta on tehtävä suuremmassa mittakaavassa. Esimerkiksi Suomen Kuntaliiton mukaan aikuisten kasvava ammatillisen koulutuksen tarve pitäisi huomioida paremmin. Talouskriisin myötä yritykset ovat irtisanoneet ja lomauttaneet ja työttömien työntekijöiden määrä kasvaa jatkuvasti. Työvoiman osaamistason parantaminen on tärkeä osa työelämän muutosturvaa. Työttömien ja työttömyysuhan alaisten lisäkoulutukseen, korkeakoulujen aikuiskoulutukseen sekä työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen tarvitaan lisäresursseja. Myös vapaan sivistystyön merkitystä on korostettava erityisesti nyt, kun talouden taantuma on vaikeuttanut monen suomalaisen elämää.

Edelleenkin liian moni nuori jää vaille toisen asteen koulutuspaikkaa. Ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikkoja on lisättävä hallituksen esitystä enemmän, jotta suomalaisen elinkeinorakenteen muutokseen, väestön ikääntymiseen ja alakohtaiseen työvoimapulaan kyetään vastaamaan.

Eri puolilla Suomea oppilaat ja opettajat kärsivät oppilaitosten kosteus- ja homeongelmista. Koulurakennuksien sisäilmaongelmat uhkaavat henkilökunnan ja oppilaiden terveyttä, ja siksi toimenpiteiden pitää olla tehokkaampia. Myös kirjastorakennukset rapistuvat. Oppilaitosten, päiväkotien ja kirjastojen peruskorjaus- ja uudisrakentamishankkeiden rahoituksen on oltava reaaliaikaista ja riittävämpää. Lisäksi tällaiset rakennusinvestoinnit tukisivat kuntien toimintaa taloudellisesti vaikeana aikana.

Tulevaisuus on vihreässä kasvussa

Kehysten puitteissa toteutettavaa hallituksen ilmasto- ja energiapoliittista strategiaa voi aiheellisesti kritisoida siitä, ettei se sisällä mitään todella merkittäviä avauksia ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Erityisesti energiansäästön ja energiatehokkuuden potentiaalia ei toteuteta täydellä teholla. Sosialidemokraatit ovat sitoutuneet vahvasti ympäristövetoiseen kasvuun ja vihreiden työpaikkojen luomiseen. Työn ja ympäris-

tön yhteensovittaminen ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi edellyttää sekä käytännön toimia että niihin osoitettuja riittäviä varoja välittömästi.

Sosialidemokraatit ovat vaatineet uuden vihreän talouskasvun sopimusta, jossa merkittävä osa elvytykseen käytettävistä resursseista suunnataan ympäristöystävällisen talouskasvun ja teknologian kehittämiseen. Osaaminen, keksinnöt ja korkealaatuinen tutkimus luovat perustan ympäristövetoiselle kasvulle. Taloutta elvyttäviä ja samalla asumisen ja liikenteen rakennetta ympäristöystävällisemmäksi muokkaavia toimia tulee kiirehtiä. Joukkoliikenteestä on tehtävä mahdollisimman kilpailukykyinen ja kannattava valinta. Ympäristöihin, jotka vaikuttavat myönteisesti sekä ympäristön hyvinvointiin että työllisyyteen, olisi panostettava huomattavasti nykyistä enemmän.

Ilmastonmuutoksen asettama haaste edellyttää myös ympäristöministeriön resurssien tuntuvaa kohentamista. Tästä huolimatta ympäristöministeriön määrärahatilanne on edelleen vakavasti vaarantunut, eikä kehysuunnitelmassa ole kiinnitetty tähän lainkaan huomiota. Ministeriön resursseja on pienennetty koko hallituskauden ajan. Sosiaalidemokraatit pitävät ympäristöministeriön määrärahoja riittämättöminä ja ovat huolestuneita ympäristöpolitiikan pitkäjänteisen kehittämisen vaarantumisesta tästä syystä. Ympäristöhallintoa on vahvistettava ja ympäristöministeriö säilytettävä itsenäisenä, erillisenä ministeriönä.

Asuntoja ihmisten tarpeisiin, ympäristön ehdoilla

Taloudellisessa lamassa ihmisten henkilökohtaisen toimeentulon hetkellinen notkahdus johtaa tällä hetkellä usein siihen, että omistusasunnosta joudutaan luopumaan. Pahimmassa tapauksessa taakaksi jää vielä asuntovelka. Sosialidemokraatit esittävät, että työttömyyden sattuessa tai yrityksen mennessä nurin ihmisen tulisi voida säilyttää kotinsa kohtuullisin ehdoin. Valtion tulee valmistella takausmalli, jossa omistusasuja saa väliaikaista joustoa asuntovelan mak-

sukustannuksiin, jolloin tarpeettomilta henkilökohtaisilta konkursseilta voitaisiin välttyä.

Mallissa valtio voisi antaa asuntolainalle väliaikaisen takauksen, jos omistusasujan tulotaso romahtaa esimerkiksi työttömyyden, sairauden tai konkurssin vuoksi. Valtion on edellytettävä pankeilta joustavuutta lainojen lyhennysaikataulujen järjestelyissä. Osana tällaista lyhennysten järjestelyä voidaan em. tilanteissa käyttää myös valtion myöntämää määräraikaista täytekatausta. Tilanteen normalisoiduttua lainanmaksu jatkuisi vanhoilla ehdoilla.

Uusien kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen rakentamisen ja jo olemassa olevien vuokra-asuntojen peruskorjauksen lisäksi valtion asuntorahaston varoista tulisi tukea nykyistä voimakkaammin myös kohtuuhintaista uustuotantoa erityisesti nuoria ja lapsiperheitä silmällä pitäen. Uudisrakentamisessa tulisi suosia ja edistää puurakentamisen osuutta.

Suomessa asumiskustannukset ovat kohonneet voimakkaasti ja edelleen on odotettavissa huomattavia asumiskustannusten nousuja. Eryteisesti vuokrat ovat nousseet jopa keskituloisten näkökulmasta hyvin korkeiksi. Valtion tuemassa uustuotannossa vuokrataso muodostuu asukkaiden tulotasoon nähden kohtuuttomaksi.

Sosialidemokraatit ovat useaan otteeseen edellyttäneet, että ihmisille voidaan jatkossakin tarjota kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. ARA-vuokra-asuntojen uustuotannon korkotukilainoituksen ehtoja on korjattava merkittävästi siten, että uustuotannolle myönnettävän 10 000 tai 15 000 euron käynnistysavustuksen lisäksi korkotuen nykyinen omavastuukorko, nykyisellään 3,4 prosenttia, puolitetaan. Näin päästäisiin nykyisillä rakennuskustannuksilla noin 10 euron/m² lähtövuokratasoon, jota voidaan pitää asumisen nykyhinnoissa kohtuullisena. Myös ARA-vuokra-asuntojen perusparannusjärjestelmä tulisi uusita siten, että korkotukilainoituksen ehtoja parannetaan uustuotannon lainaehtoja vastaavalla tavalla ja lisätuki sidotaan korjausten energiatehokkuuteen.

Vanhojen vuokratalojen peruskorjaus on kiireellistä saada liikkeelle erityisesti ottaen huomioon synkentyntä taloudellinen tilanne ja ensi

vuoden rakennusalan työllisyysnäkömät. Samalla on mahdollista huolehtia remonttien energiatehokkuudesta siten, että korkotuki sidotaan korjausten energiatehokkuuteen niin, että alhaisimman koron saa eniten energiatehokkuutta edistävä remonti. Järjestelmä olisi yksinkertaisesti porrastettu siten, että omavastuuosuus laskee asteittain energiatehokkuuden toteutumisen suhteen ja alhaisin omavastuu eli 1,7 % on sellaisilla remonteilla, jotka täyttävät kaikki ennalta asetetut energiatehokkuustavoitteet.

Energiatehokkaiden korjausremonttien tukemiseksi tarvitaan hallituksen esittämää pienituloille kohdistuvaa kotitalousvähennystä vastaava yhdenvertaisemmin kohdentuva panostus. Sosiaalidemokraatit ovat esittäneet, että kotitalousvähennystä tulisi laajentaa koskemaan asunto-osakeyhtiöiden remonteja. Eri asumismuotojen välisen tasapuolisuusongelman lisäksi hallituksen esittämässä muodossa kotitalousvähennyksen ongelma on, ettei sen käyttöä ole rajattu energiatehokkuuden mukaan. Nyt sitä saa hyödyntää esimerkiksi kesämökin muuttamiseksi talviasuttavaksi tai öljykattilan vaihtamiseksi toiseen, mitä ei voida pitää ekologisesti kestäväenä verokannustimena.

Puolustusmäärärahojen nostolle ei katteita

Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ei ole perusteltua ottaa käyttöön uusia puolustusmenoja nostavia indeksejä, kuten hallituksen kehusehdotuksessa tehdään. Puolustusmenojen mitoituksessa olisikin tullut lähteä kansanedustaja Juha Korkeaojan johtaman turvallisuus- ja puolustuselontekoa valmistelleen parlamentaarisen seurantaryhmän yksimielisistä ehdotuksista.

E erityisen ongelmallista on, jos puolustusvoimat rakentaa tulevaa toimintaansa ja käynnistää uusia varusteluohjelmia taloustilanteeseen täysin sopeutumattomien, tulevia vuosia koskevien rahoituslupausten varaan. Uusia varusteluohjelmia ei pidä nyt käynnistää perustuen oletuksiin lisärahoituksesta. Jos sitoudutaan nyt uusiin, pitkäaikaisiin hankintaohjelmiin, saattaa seurauksena olla uudet karsinnat puolustusvoimain päivittäisissä välttämättömissä menoissa, kuten kertausharjoituksissa, lentotunneissa sekä puo-

lustusvalmiudelle ja koulutukselle välttämättömissä henkilöstömenoissa.

Epärealistinen tuottavuusohjelma

Tuottavuusohjelmaan perustuvat määräraha- vähennykset alentavat oikeusministeriön hallinnonalan määrärahakehystä vuonna 2011 yhteensä lähes 5 miljoonaa euroa vuoteen 2010 verrattuna. Hallitus pyrkii oikeuslaitoksen toiminnan tehostamiseen lähinnä organisaatio- ja rakennuudistuksilla sekä lainsäädännön muutoksilla toteuttaen samalla tuottavuusohjelmaa, joka edellyttää suuria vähennyksiä henkilötövuosiin. On epärealistista kuvitella, että pelkäästään tuomioistuinprosesseja ja työmenetelmiä tehostamalla tuottavuutta voitaisiin edelleen lisätä merkittävästi. Tuottavuusohjelman yksisilmäinen toteuttaminen ja tiukka kehysbudjetointi ovat ajaneet oikeudenhoidossa perusoikeuksien toteutumisen edelle. Suomalaiset oikeudenkäynnit venyvät erityisesti talousrikosten osalta edelleen epäinhimillisen pitkiksi. Talousrikosten tutkiminnan nopeuttaminen edellyttää sekä syyttäjäpuolen että poliisitoimen resurssien turvaamista.

Tuottavuusohjelma ulottuu myös entisestään resurssipulasta kärsivään vankeinhoitoon. E erityisesti vankeinhoitolaitoksessa henkilöstön lähtökohtaisen alimitoituksen vuoksi vähennysten toteuttaminen tavoiteaikataulussa on epärealistista. Oikeusministeriön hallinnonalalle on osoitettu 103 henkilötövuoden vähentäminen vuoteen 2015 mennessä. Vähennyksistä 90 on tarkoitus toteuttaa siirtymällä yleisessä edunvalvonnassa osittain ostopalveluiden käyttöön, mitä selvittämään on asetettu työryhmä. On perusteltua epäillä ostopalveluun siirtymisen kustannussäästöjä, ja työryhmän on syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen, voidaanko tavoitellut säästöt todella saavuttaa ostopalvelulla.

Kehitysyhteistyötavoitteet saavutettava

Talous-, ruoka- ja ilmastokriisit sekä väestönkasvu ovat aiheuttaneet inhimillisen katastrofin monessa kehitysmaassa. Muuttoliikkeet kehitysmaista ovat kasvaneet. Väestön kasvu ja väestön tasaiseen jakautumiseen liittyvät kysymykset ovat yksi ihmiskunnan tulevaisuuden kohtalon

kysymyksistä. Kehitysyhteistyötä tarvitaan enemmän kuin koskaan juuri nyt. Kehityspoliittisista sitoumuksista on tärkeää pitää kiinni. YK:n vuosituhattavoitteet, kuten lukutaidon lisääminen ja köyhyyden puolittaminen, on saatettava aikataulussaan.

Maailmassa on alueita, joissa humanitaarinen hätätila on jatkuvasti käsillä. Koulutuksen ja naisten ja lasten aseman parantamisen kehitysyhteistyöprojektit ovat tehokkaimpia hyvinvoinnin kasvun luojia ja köyhyyden vähentäjiä. Niihin sijoittaminen myös jatkossa on tärkeää. Kehitysmaille suunnattava ilmastorahoitus ei saa vähentää muihin kehitysyhteistyöprojekteihin käytettäviä resursseja, ja eri alueiden rahoituspäätösten on oltava keskenään läpinäkyviä ja eroteltavissa. Vahvistamalla demokratiaa, lisäämällä osallistumismahdollisuuksia sekä kasvatamalla hyvää hallintoa luodaan kestävä kehitys.

Suomen nykyhallituksen tekemät kehitysyhteistyömäärärahojen leikkauspäätökset ovat olleet vastuuttomia. Nykyistä laajempaa pakolaiskulujen kirjaamista osaksi kehitysapua ei myöskään voi hyväksyä. Kehitysyhteistyön laadun kannalta on tärkeää, että kehitysavun määrärahat kasvavat tasaisesti ja ennustettavasti. Suomen on saavutettava YK:n asettaman 0,7 prosentin bruttokansantuotetavoite vuoteen 2015 mennessä. Sosialidemokraatit esittävät, että syksyllä 2010 on laadittava yli vaalikauden menevä kaikkien suomalaisten puolueiden sopimus tämän 0,7 prosentin BKT-tavoitteen saavuttamiseksi tässä aikataulussa.

Syrjäytymisen ehkäiseminen on parasta oikeuspolitiikkaa

Valtioneuvoston kehyksissä kriminaalipoliitiikan yhdeksi painopistealueeksi mainitaan rikoksentorjunnan tehostaminen. Sosialidemokraatit pitävät merkittävimpänä uhkana kansalaisten turvallisuudelle syrjäytymistä ja katsovat, että syrjäytymisen ehkäiseminen on myös parasta oikeuspolitiikkaa. Kehyksissä ei kuitenkaan esitetä syrjäytymisen ehkäisemiseen, maahanmuuttajien kotouttamiseen eikä oikeuspoliittiseen tutkimukseen panostamista, vaikka juuri

ne ovat ratkaisevassa asemassa rikosten ennaltaehkäisemisessä ja vaikka ennaltaehkäisy tulisi yhteiskunnalle huomattavasti halvemmaksi kuin vaikeasta syrjäytymisestä koituva lasku.

Työttömyyden lisääntyminen ja hallituksen rikkaimpia suosiva veropolitiikka ovat osaltaan lisänneet tuloeroja, köyhyyttä ja syrjäytymistä. Kansalaisten pahoinvoinnin lisääntyminen näkyy myös henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrän kasvussa. Sosialidemokraatit ovat toistuvasti esittäneet lisäyksiä oikeuspoliittisen tutkimuksen määrärahoihin, työllistymisen tukemiseen, sosiaaliturvaan sekä maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä edistäviin toimiin, jotka tukisivat sekä talouden elpymistä että syrjäytymisen ja rikollisuuden ehkäisemistä.

Riittämättömät resurssit vaarantavat oikeus- turvan

Oikeusministeriön hallinnonalalla kärsitään edelleen kroonisesta aliresursoinnista. Erityisesti tuomioistuimissa ja rikosseuraamuslaitoksessa, oikeusaputoimessa ja ministeriössä siirtyvien määrärahojen taso jää edelleen hyvin alhaiseksi, mikä tarkoittaa paitsi tiukkaa menokuria myös sitä, että hallinnonalalla ei ole mahdollisuuksia menojen uudelleenkohdentamiseen kehysten sisällä.

Syyttäjälaitokselle ei kehyksissä esitetä pysyvää kehystason lisäystä. Talousrikosten ja harmaan talouden torjuntaresurssit ovat edelleen riittämättömät, ja vankiloiden uudisrakennuksista ja peruskorjauksista johtuvat vuokramenojen lisäykset rasittavat vankeinhoitoa entistä pahemmin. Toimitilakysymysten ratkaisemiseen ei ole varattu lisäresursseja myöskään esimerkiksi paljuselleistä eroon pääsemiseksi. Yleisten tuomioistuimien ja syyttäjien asianhallintajärjestelmän kehittämisen rahoitus on turvattava, sillä kehittämistyöllä on keskeinen merkitys muun muassa rikosasioiden käsittelyaikojen hallinnan kannalta.

Yksityistäminen ei sovi vankeinhoitoon

Eduskunnassa parhaillaan valiokuntakäsittelyssä oleva hallituksen esitys valvontarangaistusta

ja sähköistä valvontaa avolaitoksissa koskevak-
si lainsäädännöksi (HE 17/2010 vp) sisältää
mahdollisuuden tilata valvontajärjestelmä yksi-
tyiseltä palvelun tuottajalta. Lisäksi oikeus-
ministeriössä selvitetään mahdollisuuksia van-
kikuljetusten yksityistämiseksi. Viranomais-
tahon syrjäyttäminen vankeinhoidossa ei voi tul-
la kyseeseen, ei etenäkään ensisijaisesti kustan-
nustehokkuuden ja tuottavuusohjelman suora-
viivaisen toteuttamisen nimissä. Vankeinhoito,
joka edellyttää erityistä ammattiosaamista, on
säilytettävä viranomaisen käsissä.

Vankeuslaki (767/2005) edellyttää, että jokai-
selle vangille laaditaan yksilöllinen suunnitel-
ma rangaistusajan suorittamista, vapauttamista
ja ehdonalaista vapautta varten. Todellisuudes-
sa vankeinhoidon kroonisen resurssipulan vuok-
si riski- ja tarvearvioita tehdään vain murto-osal-
le vangeista ja niiden toteutumisella on myös
merkittäviä alueellisia eroja. Tilanne on kestä-
mätön paitsi vankien yhdenvertaisuuden, myös
uusintarikollisuuden ehkäisemisen kannalta.

Turvallisuusrakenteita on vahvistettava

Oikeuslaitos on tilanteessa, jossa määrärahojen
kroonistuneesta niukkuudesta johtuen kansalai-
sten oikeusturvaa ja perustuslain edellyttämää
tuomioistuinasian käsittelyä kohtuullisessa ajas-
sa ei enää pystytä takaamaan. Samaan aikaan
oikeuslaitoksen niukat resurssit on jaettu epä-
tarkoituksenmukaisesti, eivätkä esimerkiksi
poistuneiden lautamieskustannusten säästöt ole
ohjautuneet täysimääräisesti käräjäoikeuksien
henkilöstöresursseihin. Oikeuslaitoksen lisäksi
käsittelyajat ovat venyneet kohtuuttomiksi myös
muun muassa työttömyys- ja sosiaaliturvan
muutoksenhakulautakunnissa. Sosialidemokraa-
tit ovat erittäin huolestuneita oikeusturvan jat-
kuvasta vaarantumisesta.

Kehyksissä esitetään vuosittaista 117 miljoon-
nan euron lisäystä pakolaisten ja turvapaikan-
hakijoiden vastaanottoon. Kustannusten nousu
johtuu muun muassa pitkittyneistä käsittely-
ajoista. Nykyisellään turvapaikka-asioiden kä-
sittely onkin riistäytynyt käsistä: käsittelyajat
ovat aivan liian pitkiä ja vastaanottotoiminnan

kustannukset lisääntyvät tuntuvasti. Tästä syys-
tä on ryhdyttävä toimiin perusteettomien turva-
paikkahakemusten karsimiseksi.

Kunnille pakolaisista ja turvapaikanhakijois-
ta maksettavien korvausten ennakoidaan kehys-
suunnitelmassa nousevan vuonna 2011 22 mil-
joonalla eurolla ja kehyskaudella edelleen hie-
man. Tällä hetkellä noin 600 oleskeluluvan saa-
nutta henkilöä on ilman kuntapaikkaa vastaanot-
tokeskuksissa, eikä heidän kotoutumisensa ole
päässyt edes alkuun. Kuntakorvausten tuntuva ja
pikainen nostaminen on välttämätöntä ottaen
huomioon kuntatalouden ahdingon ja kuntapaik-
kaa ilman olevien, oleskeluluvan saaneiden,
henkilöiden suuri määrä.

Hätäkeskus uudistus arvioitava uudelleen

Suomalaisten turvallisuuden näkökulmasta
myös hätäkeskusjärjestelmän kriisi on otettava
resurssienjaossa huomioon. Edellisellä hallitus-
kaudella luotiin pohja nykyiselle, vielä voimas-
sa olevalle hätäkeskusjärjestelmälle. Silloisessa
hätäkeskusaluejaossa, joka perustui eduskunnan
2001 tekemään päätökseen, huomioitiin sekä
turvallisuusrakenteet että teknisten järjestel-
mien toimivuus. Tätä muutosta ollaan vasta aja-
massa sisään. Nyt hätäkeskusjärjestelmä ja koko
pelastustoimi tarvitsevat rauhallista kehittämis-
vaihetta. Hallituksen käynnistämä hanke vähen-
tää hätäkeskusten määrää luo epävarmuutta niin
hätäkeskusjärjestelmälle kuin turvallisuusraken-
teellekin. Nykyiset hätäkeskukset on säilytettä-
vä eikä maakuntia saa uudistuksessa suunnitel-
lulla tavalla asettaa vastakkain.

Sisäasiainministeriön toimintamenoissa on
turvattava kriisinhallinnan resurssit. Sosiali-
demokraatit ovat pitäneet järjestelmällisesti esil-
lä laajaa turvallisuuskäsitystä ja mahdollisten
turvallisuushkien ennaltaehkäistystä. Kriisinhäl-
linta on keskeinen Suomen turvallisuuspoli-
tiikan keino, jolla Suomi osaltaan pyrkii edistä-
mään maailman konfliktialueiden vakautta.
Myös rajavartiolaitoksen määrärahatilanne edel-
lyttää panostuksia rajaturvallisuuden takaami-
seksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus korottaa kehyskaudelle suunniteltujen työllisyysmäärärahojen tasoa erityisesti nuorten sekä vaikeasti työllistyvien työttömyyden katkaisemiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset, joilla elvytetään julkisia investointeja ja tuetaan kasvun muita tekijöitä mm. vahvistamalla metsä- ja telakkateollisuuden toimintaedellytyksiä kokonaistuotannon ja työllisyyden tukemiseksi.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kuntataloutta estääkseen talouskriisin aiheuttamia kielteisiä sosiaalisia vaikutuksia ja auttaakseen kuntia selviytymään kasvavista palveluhaasteista. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta on lisättävä erityisesti lasten ja nuorten sekä vanhusten ja vammaisten julkisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden parantamiseksi ja kansalaisten tasavertaisuuden vahvistamiseksi omaishoidossa.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Hallituksen on välittömästi puututtava kasvavaan köyhyysongelmaan parantamalla muun muassa työmarkkinatuen tasoa ja luopumalla työmarkkinatuen tarveharkinnasta. Lapsiperheköyhyyttä on vähennettävä nostamalla lapsiperheiden toimeentulotuen ja lapsilisän yksinhuoltajakorotusten tasoa.
5. Eduskunta edellyttää, että hallitus puuttuu heti sosiaaliturvan etuuksista tehtävien valitusten käsittelyaikojen pituuteen muun muassa vahvistamalla so-

siaaliturvan muutoksenhakulautakunnan resursseja, ryhtymällä lautakuntaa koskeviin lainsäädännön selkeyttämissuunniin Sata-komitean ehdotusten mukaisesti sekä järjeistämällä työnjakoa valituselinten kesken.

6. Eduskunta edellyttää, että tulevissa hallituuuistuksissa Suomessa säilytetään itsenäinen ympäristöministeriö. Ilmastomuutoksen mukanaan tuomat haasteet, ympäristön- ja luonnonsuojelu sekä kansalaisten oikeuksien takaaaminen edellyttävät itsenäisen ympäristöministeriön säilyttämistä.

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa ympäristöpolitiikan ja vihreän talouskasvun pitkäjänteisen kehittämisen lisäämällä ympäristöministeriön määrärahoja ja tukemalla voimakkaammin joukkoliikenteen kilpailukykyä, ympäristötöitä, energiatehokkuuden parantamista ja kestävää rakentamista.

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa turvallisuusrakenteita ja oikeusturvaa lisäämällä syyttäjien määrää sekä turvaamalla poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen toimintakyvyn riittävin resurssein. Tuottavuusohjelman vaikutukset on arvioitava kokonaisuudessaan uudelleen.

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi nopeasti hätäkeskusuudistuksen toimivuuden turvallisuuden ja aluerakenteen osalta uudelleen.

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin maahanmuuttajien kotoutumisen tehostamiseksi. Kotouttamiseen on varattava riittävästi resursseja. Turvapaikkajärjestelmän ongelmat on korjattava ja käsitteilyaikoja lyhennettävä.

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin uusintarikollisuuden vähentämiseksi turvaamalla rangaistusajan suunnitelmien laatimisen riittävin resurssein ja panostamalla oikeuspoliittiseen tutkimukseen. Vankeinhoidon ulkoistamissuunnitelmat on pysäytettävä.

12. Eduskunta edellyttää, että hallituksen on korjattava yliopistojen perushoitoksen puutteet välittömästi.

13. Eduskunta edellyttää, että ryhmäkojen pienentämiseen ja erityisopetuksen uudelleen järjestämiseen osoitetaan riittävät määrärahat.

14. Eduskunta edellyttää, että hallitus pitää puolustusmenot parlamentaarisen seurantaryhmän yksimielisten esitysten mukaisina.

15. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perusväylänpidon määrärahojen jälkeenjääneisyyden korjaamiseksi.

16. Eduskunta edellyttää, että raideliikenteen toimintaedellytyksiä ei huononeta ja että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla voidaan Seinäjoki—Ouluratahanke toteuttaa yhtäjaksoisesti. Lisäksi eduskunta edellyttää myös, että rautateiden ostoliikennepalveluihin varattujen määrärahojen 30 prosentin leikkauksesta luovutaan.

17. Eduskunta edellyttää, että hallitus panostaa kohtuuhintaisten asuntojen rakentamiseen. Asuntotuotannon korotuksen ehtoja on parannettava puolittamalla omavastuukorko 3,4 prosentista 1,7 prosenttiin. ARA-vuokra-asuntojen perusparannusjärjestelmä on uusittava siten, että korkotukilainoituksen ehtoja parannetaan ja tuki sidotaan korjausten energiatehokkuuteen.

18. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää väliaikaisen takauksen ja määräaikaisen täytetakauksen käyttöönottoa asuntolainalle tilanteissa, joissa omistusasujan tulotaso romahtaa esimerkiksi työttömyyden, sairauden tai konkurssin vuoksi.

19. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa toimia harmaata taloutta vastaan riittävin viranomaisresurssein ja antaa esitykset ulkomaisten lähetettyjen työntekijöiden verovastuun toteuttamisesta ja verohallinnon oikeudesta tehdä vertailutietotarkastuksia luottolaitoksissa.

20. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin valtion ja kuntien veropohjan vahvistamiseksi sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla.

21. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kahden vaalikauden mittaisen julkisen talouden tasapainotusohjelman.

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 2010

Kari Rajamäki /sd
Matti Saarinen /sd
Tuula Väättäinen /sd
Lauri Kähkönen /sd

Pia Viitanen /sd
Matti Ahde /sd
Reijo Kallio /sd

VASTALAUSE 2

Perustelut

Valtioneuvoston selonteko (VNS 2/2010 vp) valtiontalouden kehyksistä vuosille 2011—2014 pohjautuu ennusteisiin talouden kehityksestä lähivuosien aikana. Esityksessä myönnetään, että talouskriisin vaikutukset tulevat ulottumaan pitkälle tulevaisuuteen. Velkaa, jota nyt otetaan, tullaan maksamaan vielä pitkään kehyskauden jälkeen. Alijäämästä ja velkaantumisesta, alijäämän suuruudesta ja sen tarpeellisuudesta puhutaan monella foorumilla. Tämän hetken talouskriisin taustalla on osaltaan juuri holtiton lainanotto. On siksi aiheellista kysyä, miksi käsiteltävänä olevissa kehyksissä ollaan valmiita kartuttamaan velkaa nopealla tahdilla vuodesta toiseen.

Tilanteessa, jonka vaikutukset tuntuvat Suomen taloudessa vielä pitkään, on varovaisuus tärkeä piirre. On järjetöntä suunnitella elävänsä yli varojen koko kehyskauden ajan. Mitä tapahtuu sitten, jos korot eivät pysykään alhaalla, vaan alkavat nousta? Kuluvan vuoden huhtikuun lopussa valtiolla oli velkaa 68,7 mrd. euroa. On laskettu, että julkisyhteisöjen velka lisääntyy vuosittain keskimäärin 10 mrd. eurolla, ja nousee vuonna 2015 60 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. On mahdollista, että velkaantumisaste jää tälle 60 prosentin tasolle. Mikäli korkotaso taas uhkaa nousta tavallista korkeammaksi, nousee velkaantumisaste yli tuon 60 prosentin, ja viimeistään sen jälkeen talouden voidaan sanoa olevan kestäättömällä pohjalla. Käsiteltävänä olevissa kehyksissä tulisikin kiinnittää erityistä huomiota siihen, mitä menoja voitaisiin leikata ja mitä veroja voitaisiin korottaa.

Sen lisäksi, että tulevat vuodet tulevat olemaan raskaita valtiolle, ne tulevat olemaan niitä myös kunnille. Selonteko jättääkin liian vähälle huomiolle monen kunnan huolestuttavan taloudellisen tilanteen. Kuntien verotulojen on laskettu supistuvan tänä vuonna noin 3 %. Erityisen suuren haasteen kunnille asettaa väestön nopea

ikäntyminen, sillä ikäsidonnaisten menojen paine kohdistuu suurelta osin kuntiin. Väestömuutos tulee lisäämään kuntien menoja vuoteen 2020 mennessä noin 2,5 mrd. euroa. Kuntapalveluiden rahoitustarve on sen suuruinen, että valtion tulisi tukea kuntia joko valtionosuuksien korotuksen muodossa tai siirtämällä vastaavan summan verran verotusoikeutta kunnille. Olisi perusteltua esimerkiksi vahvistaa kuntien veropohjaa siirtämällä mahdollisimman pian jäteveron tuotto kunnille.

Suuntaviivojen luominen tulevaisuutta varten on tärkeä tehtävä, jossa eri valiokuntien kannan huomioonottamisella on iso rooli. Selontekoa on käsitelty eri valiokunnissa. Valiokuntien mietinnöistä käy selkeästi ilmi, että niissä ei pidetä hallituksen linjaa riittävän hyvänä. Valiokunnat haluavat muutoksia annettuun ehdotukseen.

Hallintovaliokunta toteaa, että valtionosuuksiin tulisi tehdä tasokorotus ja samalla kuntien veropohjaa tulisi vahvistaa. Tämä hillitsisi kunnallisveron korotuspaineita. Sen lisäksi valiokunta toteaa, että mm. poliisin putkatilat tarvitsevat uudistamista.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei kehyspäätökseen sisälly vuoden 2010 talousarvioon sisällytettyä lisäystä syyttäjälaitokselle. Samoin tuomioistuimille osoitetut määrärahat jäävät edelleen liian alhaisiksi. Suomi onkin viime vuosina saanut kymmenittäin huomautuksia Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta viivästyneistä oikeudenkäynneistä.

Liikenne- ja viestintävaliokunta tuo esille sen, että perusväylänpitoon kehyksessä varattu rahoitus on tarpeeseen verrattuna huomattavan alhaisella tasolla. Korjausvelka edellyttäisi huomattavasti korkeampaa rahoitustasoa, mutta ehdotetulla rahoitustasolla väyläverkoston kunto heikkenee jatkossakin. Valiokunta ei pidä hyvänä sitä, että maantieverkoston annetaan rapistua.

Maa- ja metsätalousvaliokunta huomauttaa, että ns. KEMERA-tuen osuutta uudessa kehyk-

sessä on supistettu 10 miljoonaa euroa vuosina 2011—2013. Erityisen ongelmallista tämä on valiokunnan mukaan siksi, että käytettävissä oleva määrärahat ovat jo ennestään niukkoja.

Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä sitä, että puolustusvoimien henkilöstön määrä pidetään noin 15 000 henkilön tasolla, sillä sitä pienempi henkilöstön määrä aiheuttaa merkittäviä paineita puolustusvoimien rauhan ajan organisaatiolle.

Sivistysvaliokunta tuo esille sen, että ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikkoja on kokonaismäärältään vieläkin väliaikaisesti lisäävä. Sen lisäksi valiokunta toteaa, että kehyyksessä ei ole mukana valtion vuonna 2007 tehtyyn virka- ja työehtosopimukseen perustuvaa samapalkkaerää tai maaliskuun keskustason palkkaratkaisun vaikutuksia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta teroittaa, että kuntien toiminnan tuottavuuden lisääminen edellyttää muun muassa tietojärjestelmien kehittämistä. Tällaista kehityshanketta tuetaan vuosittain noin 20 miljoonan euron lisämäärärahalta. Valiokunta pitää välttämättömänä, että uudistusten täytäntöönpanoa tehostetaan.

Talousvaliokunta on viime vuonna antamassaan lausunnossa TaVL 27/2009 vp pitänyt talous- ja velkaneuvonnan palveluiden tarjonnan tilaa huolestuttavana. Saadun selvityksen mukaan tilanne ei kuitenkaan nykyisellä panostuksella ole vielä helpottanut.

Tarkastusvaliokunta toteaa, että valtion kaukojunaliikenteen ostot ovat olleet 31,5 milj. euroa vuodessa. Vuodesta 2012 lukien tähän tarkoitukseen on laskennallisesti varattu vain 20 milj. euroa vuosittain. Tällä tulee valiokunnan mukaan olemaan vaikutuksia junaliikenteen kattavuuteen ja valtakunnalliseen palvelutasoon.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että pitkäaikaistyöttö-

myyden kasvusta huolimatta kehyspääöksessä ei erikseen suunnata tai lisätä määrärahoja pitkäaikaistyöttömyyden hoitamiseen tai ennaltaehkäisyyn.

Ympäristövaliokunta huomauttaa, että ympäristöministeriön hallinnonalan määrärahakehys on vuosina 2011—2014 laskeva. Laskeva kehys huolestuttaa valiokuntaa, koska hallinnonalan tehtävät lisääntyvät samaan aikaan jatkuvasti. Valiokunta toivoo, että talousnäkömien vaikeuksista huolimatta erityisesti ilmastopoliitiikan tulee olla yksi selkeistä painopisteistä.

On ristiriitaista, että valiokunnat lausunnoissaan menokehyksistä esittävät suurta menojen tarvetta, kun taas taloustilanne samanaikaisesti edellyttää joka tapauksessa tulevaisuudessa menoleikkauksia ja todennäköisesti myös joitakin veronkorotuksia. Mielestäni tässä tilanteessa tärkeämpää on valita tiukan talouspolitiikan linja, joka säästäisi meidät tulevaisuudessa vielä ikävämmltä päätöksiltä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan, että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa pikaisesti uuden selonteon, jossa julkisen sektorin alijäämää pienennetään niin, että valtion budjetti on tasapainossa viimeistään vuonna 2013.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle pikaisesti esityksen laiksi pankki- ja luottolaitosverosta.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin transaktio- eli valuutta- ja pörssiveron käyttöönottamiseksi.*

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 2010

Bjarne Kallis /kd

VASTALAUSE 3

Perustelut

Hallitus ilmoittaa selonteossa, ettei se enää tee poliittisia linjauksia. Vaikka linjaus on ajankoh- ta huomioon ottaen ymmärrettävä, ei se ole hy- väksyttävä. Ei elämä vaaleihin lopu, vaikka hal- litus aivan oikein arvioikin oman uransa lopulli- sesti päättyvän. On käsittämätöntä, että hallitus ei kehysseleonteossa ota kantaa kuin enintään viitteellisesti niin työttömyyden torjuntaan, työttömyysturvan tasoon kuin kuntien rahoitus- asemaankin.

Oikeudenmukaisuus

Oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden osalta kehysseleonteko tuottaa pahan pettymyk- sen. Kehyspäätöksen keskeinen ongelma on, että siinä esitetään aivan liian vähän määrärahoja köyhyyden poistamiseen ja lapsiperheiden, pit- kääikaistyöttömien, -sairaiden, omaisten sekä vanhusten asemaa vahvistaviin uudistuksiin.

Vasemmisto myös paheksuu, ettei tässäkö kehysseleontossa ole lunastettu lupausta puolison tai samassa taloudessa elävien vanhempien tuloihin perustuvan työmarkkinatuen tarveharkinnan poistamisesta.

Markkinat synnyttävät luonnostaan eriarvoi- suutta. Siksi tarvitaan yhteiskunnan korjaavia toimia. Perusturvalla ja pienituloisten verotusta keventämällä sekä kohdentamalla enemmän ve- rotusta suuriin tuloihin ja palauttamalla suuret varallisuudet verolle voidaan oikeudenmukai- suutta lisätä ja eriarvoisuutta vähentää.

Lapsiperheiden suhteellinen asema tulonjaos- sa on heikentynyt, ja ne ovat jääneet jälkeen kes- kimääräisestä tulokehityksestä. Lapsiköyhyys alkoi kasvaa vuonna 1994 ja on kasvanut siitä lähtien lähes kolminkertaiseksi. Lapsiväestössä köyhyys on nyt yleisempää (14 %) kuin muun väestön keskuudessa. Lapsiperhekselyn tulos- ten mukaan menojen kattaminen tuloilla oli han- kalaa kahdessa viidestä perheestä, pienituloi- simmassa viidenneksessä yli puolessa perheistä

ja yksinhuoltajien perheissä jopa kahdessa kol- mesta.

Lapsiperheiden vanhemmat käyvät työssä keskivertoväestöä yleisemmin kaikissa tuloryh- missä, mutta tulonsiirrot muodostavat oleellisen osan toimeentulosta erityisesti pikkulapsi- perheissä. Pienituloiset lapsiperheet joutuvat elämään "kädestä suuhun" eivätkä yllä samaan kulutustasoon kuin muut. Yllättävät menoerät tai tulonmenetykset voivat vaikeuttaa elämää huo- mattavasti. Tämä ei selity pelkästään työttömyy- dellä ja työelämän rakenteellisilla muutoksilla, kun työtä ei ole tarjolla vähän koulutetuille ih- misille. Lapsiköyhyys on yhteydessä myös per- hevaiheeseen sekä perheen kokoon ja rakentee- seen: heikoin tilanne on yksinhuoltajien sekä monilapsisten perheiden lapsilla.

Lapsiperheiden paremminvointi edellyttäisi, että

- lapsilisä tehtäisiin etuoikeutetuksi tuloksi
- työmarkkina- ja peruspäivärahaa korotet- taisiin
- vanhempainvapaajärjestelmässä siirryttäi- siin 6+6+6-malliin, kustannukset tasattai- siin ja päivärahaetuutta korotettaisiin
- neuvolapalveluihin sekä päivähoidon ja koulujen henkilöstökuluihin ja tukipalve- luihin lisättäisiin valtion rahoitusta.

Työttömyyden aikaiseen perusturvaan (perus- päiväraha ja työmarkkinatuki) on pakko tehdä tasokorotus, jos syrjäytymistä halutaan todella estää. Tasokorotus heijastuisi myös ansiosidon- naisella työttömyysturvalla elävien tilanteeseen ja nostaa erityisesti osa-aikaisten ja pätkätyö- tekijöiden työttömyysturvan tasoa. Vaikka työt- tömyysturvamenot ovat menokehysten ulkopuo- lella, ei työttömyysturvan tasoa voida irrottaa työllisyyspolitiikan kokonaisuudesta, kun pää- tösten kokonaisvaikutuksia arvioidaan. Mikäli mahdollisimman moni työtön kyetään pitämään työmarkkinoiden käytössä riittävällä perustur- valla ja aktiivisella työllisyyspolitiikalla, vaikut- taa se myönteisesti myös työllisyysasteeseen.

Työllisyysasteen nostaminen on välttämätöntä, jotta valtiontalous kyetään pitämään tasapainossa.

Osaltaan lapsiperheiden köyhyyttä voidaan vähentää poistamalla työmarkkinatuen riippuvuus puolison tuloista. Tähän hallitus ei kuitenkaan ole suostunut.

Tulonsiirrot lapsiperheille ovat jääneet selvästi 1990-luvun lamaa edeltänyttä tasoa alemmaksi. Indeksiin sidottu vähimmäisturvakin on jäänyt jälkeen ansiokehityksestä, mutta keskeiset lapsiperheiden tulonsiirrot, kuten lapsilisä tai kotihoidon tuki, eivät ole indeksiin sidottuja, ja niihin on tehty jälkeensä jääneisyyteen nähden vähäisiä korotuksia vasta viime vuosina.

Opiskelijoiden toimeentulon parantaminen edellyttää laajempaa toimenpidekokonaisuutta, jonka osatekijät ovat

- opiskelijoiden asumislisän maksaminen ympärivuotisesti
- alle 20-vuotiaiden, perheettömien, itsenäisesti asuvien opiskelijoiden toisen asteen opintotuen määrän irrottaminen heidän vanhempiensa tuloista sekä
- kotona asuvien ja alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden opintorahan minimimäärän korottaminen kuukaudessa lapsilisän tasolle eli nykyisellään 100 euroon kuukaudessa.

Oikeudenmukainen yhteiskunta huolehtii myös niistä, jotka syystä tai toisesta ovat syrjäytyneet osallisuudesta ja hyvinvoinnista. Asunnottomien määrä on Suomessa edelleen korkea, ja kuntien taloustilanne uhkaa viedä viimeisenkin katon juuri asunnottomien yltä. Monista kansainvälisistä tuomioista ja huomautuksista huolimatta hallitus ei esitä kehityksessään määrärahoja, joilla paljususelleistä päästäisiin eroon tai katkaistaisiin uusintarikollisuuden kierre takaamalla kaikille vangeille mahdollisuus aktivointitoimiin.

Harmaa talous ja verotus

Valtio menettää vuosittain mittavia verotuloja harmaan ja mustan talouden takia. Lisäpanoksilla harmaan talouden torjuntaan pystyttäisiin lisäämään verotuloja merkittävästi. Hallitus ei

selkeästi kuitenkaan halua säädellä epätervettä kilpailua ja kaksia työmarkkinoita synnyttävää rinnakkaistaloutta, sillä hallituksen kehityksissä osoitetut määrärahat muun muassa poliisin, tullin, syyttäjien, oikeuslaitoksen, verottajan ja työsuojelun osalta ovat riittämättömät.

Harmaa talous on saatava kuriin

- lisäämällä resursseja poliisille, tullille, syyttäjille, oikeuslaitokselle, verottajalle ja työsuojeluun harmaan talouden vastaiseen työhön
- kiristämällä rangaistuksia harmaan talouden harjoittamisesta
- ulottamalla joukkokanneoikeus koskemaan myös työmarkkinajärjestöjä.

Verotuksen painopistettä on siirretty valtionverotuksesta kuntatasolle ja välillisiin veroihin. Edellinen Vanhasen I hallitus poisti veron suurilta omaisuuksilta ja kevensi perusteettomasti suurten tulojen verotusta. Nykyinen Vanhasen toinen hallitus toteutti inflaation ylittävät mittavat veronkevennykset myös suuriin tuloihin. Oikeudenmukaisuus edellyttää, että suurten tulojen saajat ja suurten omaisuuksien omistajat osallistuvat sosiaaliturvan kustannuksiin merkittävällä panoksella. Palkkatulojen ja suurten pääomatulojen verotuksessa on merkittävä ero pääomatuloja saavien hyväksi.

Maailma on kriisissä, koska rahamarkkinoilta poistettiin sääntely ja jopa valvonta. Finanssitalous erkaantui täysin reaalityaloudesta. Toistuvat vakavat kriisit ovat todennäköisiä, ellei riittävää valvontaa ja sääntelyä toteuteta.

Tällä hetkellä tarvitaan sekä kansallista että kansainvälistä sääntelyä ja valvontaa estämään nykyisen kaltaisen taantumien toistuminen. Lisäksi yhteisvastuumme hyvinvointivaltion olemassaolosta edellyttää, että veropohjaamme laajennetaan siellä, missä selkeästi on maksukykyä. Maailmanlaajuisesti finanssialalla liikkuu kymmeniä miljardeja euroja päivittäin rahanvaihdossa, johdannaiskaupoissa ja osakekaupoissa. Pääsääntöisesti nämä rahan liikkeet tapahtuvat ilman minkäänlaista veroa.

Verotus on tehtävä oikeudenmukaisemmaksi siten, että

- pienimpien työ- ja etuustulojen verotusta kevennetään
- lisätään valtionosuuksia, jottei kunnallisverotus kiristyisi
- ryhdytään verottamaan suuria omaisuuksia varallisuusverolla
- poistetaan suurten pääomatulojen suosinta ja listaamattomien yritysten omistajien verotuksen erityiskevennys
- ulotetaan jätEVERO koskemaan myös yksityisiä kaatopaikkoja ja ohjataan jätEVEROSTA saadut tulot kunnille
- säädetään yleinen rahoitusmarkkinaverO, joka toisi rahaliikenteen näkyviin, poistaisi epätervettä keinottelua ja laajentaisi samalla veropohjaa tuomalla valtiolle verotuloja.

Verotuksen kokonaistuotto tulee asettaa sellaiselle tasolle, että

- kansalainen saa tarvitsemansa palvelut syntymästä vanhuuteen
- kansalaisen toimeentulo voidaan turvata tulottomina kausina, mikä edellyttää myös vähimmäisetuuksien tason korottamista
- kansalainen saa mahdollisimman hyvät tiedolliset valmiudet koulussa ja muussa opetuksessa
- yhteiskunnan aineellista ja henkistä perustaa (infrastrukturi, tiede, tutkimus ja kulttuuri) voidaan kehittää nykyaikaisen yhteiskunnan vaatimusten mukaisesti.

Palvelujen turvaaminen

Kunnilla on keskeinen asema hyvinvointipalveluidemme saatavuuden ja saavutettavuuden varmistamisessa. Esitetty kehys ei kuitenkaan turvaa kuntatalouden kestäkykyä ja uhkaa romuttaa suomalaisten tasa-arvoiset, laadukkaat ja yhdenvertaiset palvelut.

1990-luvun laman aikana lasten saamat peruspalvelut ohenivat sisällöltään ja osittain suoraan vähenivät. Hyvästä talouskehityksestä huolimatta tilannetta ei korjattu sen enempää Vanhasen ensimmäisen kuin toisenkaan hallituksen aikana. Kunnissa säästetään yhä lasten ja lapsiperheiden palveluissa niin neuvoloissa, koulu-

terveydenhuollossa, päivähoidossa, kouluissa kuin kotihoidon palveluissakin.

Tulojen ehtyminen kunnissa heikentää niiden kykyä tuottaa peruspalveluita. Monissa kunnissa palveluita on pyöritettävä jopa velanottoa lisäämällä. Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta kasvaa nopeasti. Kuntien valtionosuudet ovat riittämättömät kunnollisten ja riittävien palvelujen takaamiseksi.

Suomen kuntaliiton mukaan kuntatalouden heikon kehityksen taustalla on laman vaikutusten lisäksi väestön ikärakenteen muutos. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen arvioidaan lisääntyvän kehyskaudella 2,5 miljardia euroa, mikä vastaa noin 3 prosenttiyksikön korotuspainetta kunnalliseen tuloveroon. Vasemmistoliiton mielestä tämä pahimmillaan kääntää tuloverot lopullisesti regressiivisiksi.

Suomen Kuntaliiton kuntien pelastusohjelman mukaan valtion on tultava kuntia vastaan ja osallistuttava kuntapalvelujen rahoituspohjan turvaamiseen osoittamalla kunnille yhteensä 500 miljoonan euron tulonlisäykset viimeistään vuodesta 2011 alkaen. Liiton mukaan kuntien valtionosuuksia voidaan lisätä esimerkiksi korottamalla peruspalveluiden valtionosuusprosenttia, jolloin vaikutukset kohdistuvat tasaisesti kaikkiin kuntiin asukasta kohden. Yhden prosenttiyksikön korotus kasvattaa kuntien valtionosuuksia noin 200 miljoonalla eurolla.

Kuntaliiton ohjelma kuntien tulopohjan lisäyksistä perustuu pitkälti kuntien verotuksen kiristämiseen, jonka seurauksena verotuksen painopiste siirtyy entistä enemmän tasaverotuksen suuntaan. Mielestämme verotuksen painopisteen tulee edelleen tuloverotuksessa olla tulojen suuruuteen perustuvassa progressiivisessä verotuksessa. Valtiolla on velvollisuus huolehtia kuntien rahoituspohjan riittävydestä ja oikeudenmukaisesta verotuksesta.

Lähipuosina palveluja uhkaa valtion velkaantuminen.

PARAS-hanke päättyy kehyskaudella, eikä kunnilla vielä ole tietoa siitä, mihin suuntaan seuraavalla kehyskaudella palveluita ja kuntarakennetta muokataan lainsäädännöllä ja rahoituksella. Vaikeassa taloudellisessa tilan-

teessa kuntien on mahdotonta tehdä pitkäjänteistä suunnittelua, kun kuntapäätäjiltä uupuu tieto, mitä muutoksia kunta- ja palvelukentässä tapahtuu lähivuosina.

Suurin osa suomalaisesta syrjäytymisen ennaltaehkäisy- ja hoitotyöstä lepää RAY- tai kuntarahoitteisten kolmannen sektorin yhdistysten varassa. Kehyskaudella tätä toimintaa uhkaa sekä kuntien supistuva tuki että RAY-rahoituksen pientyminen. Tässä tilanteessa valtio ei voi ulkoistaa itseään vastuustaan kansalaisten hyvinvoinnista, vaan kolmannen sektorin arvokkaalle työlle on pikaisesti kehitettävä kestävä rahoitus pohja, joka mahdollistaa pitkäjänteisen työn riittävässä laajuudessa.

Ympäristö ja luonto

Hallitus vihertää vain mainostoimiston laitimissa iskulauseissa, sillä käytännössä kehys leikkaa ympäristönsuojelusta. Ympäristötyömäärärahat alenevat nykytasosta, ympäristötoimien kehittämis- ja suunnittelurahoitus vähenee neljänneksellä, Itämeren suojelusta uupuu 5 miljoonan euron määräraha, rakennusten energiatehokkuustoimien rahoitus on riittämätön, määrärahoja kalustohankintoihin ympäristövahinkojen torjuntaan on leikattu muun muassa öljyntorjunnasta ja öljyntorjuntakeskuksesta.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei hyväksy ympäristöministeriön lakkauttamista, mitä osa nykyisistä hallituspuolueista ajaa.

On perustellusti arvosteltu hallituksen luontoa ja ympäristönsuojelua koskevia päätöksiä. Hallituksen päätös tuoda eduskuntaan esitys kahdesta uudesta ydinvoimalasta ja ympäristönsuojelun itsenäisen aseman lakkauttaminen aluehallinnossa sekä muut vastaavat päätökset kuvastavat hallituksen piittaamattomuutta luonnosta ja ympäristöstä. Samaan sarjaan kuuluu myös ympäristöministeriön määrärahojen jatkuva leikkaaminen. Onkin syytä pelätä, että hallituspuolueissa on selvä aikomus rampauttaa ympäristöministeriö ja jossakin vaiheessa lakkauttaa se itsenäisenä ministeriönä.

Maatalouden ympäristötukia ei edelleenkään käytetä tehokkaasti ympäristönsuojeluun. Nii-den ohjausvaikutus jää vähäiseksi.

Kehitysyhteistyö

Syyskuussa 2010 New Yorkissa on YK:n huip-pukokous, jossa arvioidaan, kuinka hyvin äärimmäisen köyhyyden poistamiseen tähtäävät ja Suomeakin sitovat vuosituhattavoitteet ovat edistyneet, kun 2/3 määräajasta on kulunut. Jo nyt on selvästi nähtävissä, että taloudellinen taantuma, ruoka-, polttoaine- ja rahoituskriisi, ilmastomuutoksen vaikutukset sekä poliittisen sitoutumisen hiipuminen uhkaavat tavoitteiden toteutumista.

YK:n pääsihteeri Ban Ki-moon totesi taannoin, ettei tuloksellisinkaan kehitysyhteistyö yksin riitä poistamaan äärimmäistä köyhyyttä. Vuosituhattavoitteiden toteutumista käsittelevässä raportissaan maaliskuussa hän korosti kansainvälisen talousarkkitehtuurin uudistamista ja erityisesti finanssimarkkinoiden sääntelyn kehittämistä.

Köyhyydellä ja ilmastomuutoksella on selkeä yhteys. Siksi panokset ilmastomuutoksen hillintään ovatkin tärkeitä, jotta kehitysmaiden köyhyys ei kärjisty entisestään. Tarvitsemme pikaisesti kansainvälisen ilmastopimuksen, jossa myös sovitaan ilmastotoimien rahoituksesta tavalla, joka ei heikennä köyhyyden poistamiseen ja humanitääriseen apuun tarkoitettua rahoitusta.

Suomalaiset kehitysjärjestöt ovat erittäin huolestuneita kehyspäätöksestä. Hallitus näyttäisi ottavan suurimman osan kehitysmaille luvatussa ilmatorahoituksesta kehitysavusta. Lisäksi hallitus laskee kehitysavun nousevan ensi vuonna 0,58 prosenttiin bruttokansantulosta. Kehyspäätöksessä prosenttiosuus jäädytetään "teknisenä oletuksena" tälle tasolle vuosina 2012—2014. Eli käytännössä hallitus ei enää tavoittelekaan saavuttavansa 0,7 prosenttia vuonna 2015.

Ulkoministeriön oman arvion mukaan tarvitsimme noin 115 miljoonan euron lisäyksen varsinaiseen kehitysyhteistyöhön päästäksem-

me vuodeksi 2015 asetettuihin sitoviin tavoitteisiin. Hallitus esittää kehyksessään kuitenkin huomattavasti pienempää summaa ja vielä siten, että osa rahoituksesta ohjataan ilmastonmuutoksen torjuntatyöhön.

Ilmastonmuutosrahoitus on turvattava kestäväällä tavalla, mutta se ei saa tapahtua äärimmäisessä köyhyudessa elävien ihmisten kustannuksella.

Henkilöstövoimavarat ja valtion tuottavuusohjelma

Valtion tuottavuusohjelmasta on tullut irtisanomisohjelma. Sen sijaan hallinnon sisällöllinen kehittäminen on jäänyt toissijaiseksi.

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueen henkilöstö on riittämätön estämään työehtorikkomuksia tai valvomaan työturvallisuutta ja työterveyshuoltoa koskevien säännösten noudattamista. Henkilöstövajauksen takia ei kyetä estämään myöskään verojen ja maksujen laiminlyöntejä. Samanaikaisesti hallitus kuitenkin on ajanut tarveharkinnan poistamista EU:n ulkopuolelta tulevan työvoiman kohdalla ja työlupien pidentämistä, mikä välttämättä edellyttäisi valvonnan vastaavaa tehostamista. Jos tällaista valvonnan lisäystä ei tehdä, uhkaa työvoiman rekrytointi EU:n ulkopuolelta johtaa palkkojen ja muiden työehtojen polkemiseen.

Ulkomaista vuokratyövoimaa käyttävät yritykset on velvoitettava ilmoittamaan tiedot henkilöstöstään sekä palkoista toimitettavista ennakonpidätyksistä, lähdeveroista ja sosiaaliturvamaksuista reaaliajassa verohallinnolle. Tilaaja/pääurakoitsija/vuokratyövoiman käyttäjäyritys ja ulkomaisen työnantajan täällä oleva edustaja on asetettava vastuuseen verohallinnolle henkilöluettelon päivittämisestä ja tietojen todenperäisyydestä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei hyväksynyt hätäkeskusten määrän vähentämistä. Niiden määrä onkin nyt arvioitava uudestaan.

Yliopistouudistus ja yliopistojen rahoitus

Hallituksen mukaan yliopistojen rahoituksen turvaamisen ja toimintaedellytysten parantami-

sen piti olla yliopistolainsäädännön uudistamisen tarkoitus. Toisin on kuitenkin käynyt.

Yliopistouudistus on jo osoittanut oikean karvansa: uudistuksen sijaan sen tehtävänä on ollut kurjistaa erityisesti maakuntayliopistojen toimintamahdollisuuksia jopa siinä määrin, että yliopistot ovat joutuneet leikkaamaan perustoi-minnoistaan, perusopetuksestaan ja vähentämään rajusti henkilöstöään. Kajaanin opettajan-koulutusyksikön lakkauttamisen kaltaisia, alueja rakennepoliittisesti arveluttavia säästötoimia tehdään tulevana vuosina muissakin yliopistoissa.

Vastoin luvattua autonomiaa kehys leikkaa edelleen tuottavuusohjelman mukaisesti henkilötöyvuosia yliopistojen perusrahoituksesta. Kehys ei vuoden 2012 jälkeen kata yliopistojen työttömyysvakuutusmaksuja.

Ilman korjausta kehykseen yliopistojen varsinaisista toimintamenoista leikkautuu 40 miljoonaa euroa työttömyysvakuutukseen ja tuottavuusohjelman seurauksena 10 miljoonaa.

Riittämätön rahoitus on jo johtanut siihen, että työuria yliopistoissa lyhennetään sekä alkua loppupäästä. Määräaikaista työsuhteita ei uusita eikä yliopistoille ole resursoitu niille tärkeitä harjoittelupaikkoja.

Säästötoimenpiteet eivät myöskään edistä pyrkimystä huippuopetukseen huippuyksiköissä. Kehyshan ei laskentakikkailustaan huolimatta paranna yliopistojen opettaja-opiskelijasuhdetta. Päinvastoin.

Yliopistouudistuksen seurauksena yliopistojen tasa-arvoisuus romuttui ja Suomeen on parhailaan kehittymässä kahden tason yliopistoja: sellaisia, jotka kerryttävät varoja sekä valtiolta että elinkeinoelämältä, ja sellaisia, joille varoja ei kerry kummastakaan lähteestä.

Perusväylänpito: radat ja tiet

Vuonna 2010 perusväylänpitoon osoitetaan 888 miljoonaa euroa. Siitä käytetään tienpitoon 536 miljoonaa, radanpitoon 295 miljoonaa ja vesiväyliin 57 miljoonaa euroa. Radanpidon rahoituksessa korjausinvestointien osuus on 130—140 miljoonaa euroa. Tämä taso ei riitä korjaus-

velan pienentämiseen, vaan rataverkon kunto heikkenee edelleen. Korjausinvestointien tulisi olla vuosittain 190—200 miljoonaa euroa.

Hallituksen kehyspäätyksessä perusväylänpitoon osoitetaan 892,6 miljoonaa euroa vuodeksi 2011. Vuonna 2014 summa olisi 895,1 miljoonaa euroa. Radanpidon määrärahojen tulisi olla vuosittain 100 miljoonaa euroa suuremmat.

Kehyspäätyksessä mainitaan vuonna 2011 käynnistettävä Seinäjoki—Oulu-rataosan palvelutason parantaminen ja Rovaniemi—Kemijärvi-rataosan sähköistys. Kun ensin mainittuun on varattu vain 5 miljoonaa euroa, ei se valmistu tavoiteaikataulussa vuonna 2014 vaan joskus 2020-luvulla. Tällöin tähän asti käytetystä 200 miljoonan euron panoksesta ei saa hyötyä ennen kuin joskus 2020-luvulla. Ei ole kestävä, että VR joutuu rahoittamaan ratainvestointeja, kun kerran liikennöinti ja radanpito on jaettu eri taholle ja VR maksaa korvauksen radan käytöstä.

Tienpitoon tarvitaan vähintään 100 milj. euron korotus nykytasoon tiestön rappeutumisen estämiseksi. Tämäkään lisäys ei riitä syntyneen korjausvelan kattamiseen.

Joukkoliikenne

Hallituksen oma energia- ja ilmastopoliittinen ohjelma edellyttää selkeästi nykyistä isompia panoksia joukkoliikenteen säilyttämiseen ja laajentamiseen.

Kaukojunaliikenteessä valtion ostot vuonna 2011 ovat 31,5 miljoonaa euroa. Kehyksen mukaan ostot seuraavana vuonna ovat enää 20 miljoonaa euroa. Tämä taso johtaa siihen, että kolmasosa ostoliikenteestä lakkaa.

Työllisyys- ja aktivointimäärärahojen riittä-mättömyys

Työllisyysmäärärahat osoittavat, että hallitus harjoittaa ennemminkin ideologista eriarvoistamispolitiikkaa kuin vastuullista talouspolitiikkaa. Kehys luo ja pitkittää työttömyyttä ja siten vaarantaa talouden tervehtymisen.

Pahenevan työttömyystilanteen johdosta tarvittaisiin vähintään 100 miljoonan vuosittainen

korotus työvoimapolitiikan määrärahoihin ja saman suuruinen lisäys koulutusmäärärahoihin.

Aktiivitoimiin osoitetut määrärahat eivät vastaa tarvetta, ja ne on sidottu kehyksiin suhdanteista riippumatta sillä seurauksella, että työttömyys sekä pitkittyy että lisääntyy. Vasemmisto on useampaan otteeseen vaatinut näiden aktiivitoimien jättämistä kehyksen ulkopuolelle.

Kehys ei edes yritä poistaa pitkäaikaistyöttömyyttä. Lisäksi se pysyvästi vaarantaa ensimmäistä kertaa työmarkkinoille pyrkivien nuorten työllisyyden ja jopa työkyvyn.

Nuorten työttömyys pahenee keskimääräistä työttömyyttä nopeammin. Hallituksen lisäpanos nuorten työttömyyden ja syrjäyttämisen torjuntaan on näennäistä: määräraha ei kasva, vaan suuntaa ainoastaan työmarkkinatuen käyttöä uudella tavalla.

Nuorisotakuu ei toteudu. Siksi tarvittaisiin lisämäärärahoja muun muassa ammatilliseen koulutukseen, harjoittelupaikkoihin ja nuorten työpajatoimintaan.

Työ- ja elinkeinotoimistot toimivat kovan paineen alla. Asiakasmäärät yhtä virkailijaa kohti ovat hyvin kuormittavat. Esimerkiksi ammattitaidottomien nuorten neuvojalla saattaa olla yli kaksisataa asiakasta, vaikka juuri nuoret tarvitsevat yksilöllistä palvelua. Nuorisotyöttömyys kasvaa hurjasti, ja pitkäaikaistyöttömyyskin on kääntynyt kasvuun. Mitään äkillistä muutosta parempaan ei ole luvassa. Työttömien kokonaismäärä on liki 300 000, ja työttöminä työnhakijoina vuoden aikana käy toimistoissa huomattavasti enemmän väkeä.

Jatkuvat muutokset työttömyysturvalaissa ja työvoimapalvelulaissa tekevät asiakaspalvelutyön erityisen vaativaksi. Määräaikailla työntekijöillä ei kyetä paikkaamaan sitä vajetta, jonka valtion tuottavuusohjelma on aiheuttanut, mutta tilapäistä helpotusta he voivat tuoda.

Vasemmisto vaatii välittömästi lisämäärärahoja työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin.

Hallitus syventää kehyksellään myös maa-hanmuuttajien syrjäytymistä ja työttömyyttä ja vahvistaa kaksia työmarkkinoita, joissa työehtoja poljetaan. Vasemmisto edellyttää, että kehys-

kaudella valtion kotouttamis- ja työllistämismäärärahoja lisätään nykyisestään tuntuvasti.

Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimien määrärahaa on korotettava. Suoriin, henkilöihin kohdistuviin toimiin kehyksissä varataan määrärahoja liian vähän. Taso on riittämätön, koska työtöntä kohden laskettu panostus laskee huomattavasti. On suuri vaara, että jopa 100 000 henkeä syrjäytyy työelämästä, jos pikaisesti toimiin ei ryhdytä.

Viime vuonna kansallista työllisyysmäärärahaa jäi käyttämättä yli 30 miljoonaa euroa. Tässä työttömyystilanteessa näin suuret määrärahasäätöt ovat kestäättömiä ja osoittavat heikkoa johtajuutta työ- ja elinkeinoministeriössä.

Turvallisuus ei rakennu aseihin

Kehys ei lisää kansalaisten turvallisuutta. Sen esitykset muun muassa pari- ja lähisuhdeväkivallasta vähättelevät sekä ongelman laajuutta että resurssitarvetta. Pelkästään oikeusministeriö esitti kuusinkertaista summaa pari- ja lähisuhdeväkivallan vastaiseen työhön verrattuna siihen, mitä kehys lopulta sai.

Kehys myös jäädyttää siviilikriisinhallinnan määrärahat kehyskaudeksi. Erilaisten kriisien runtelemissa maailmassa juuri siviilikriisinhallintaan panostaminen lisäisi ihmisten turvallisuutta.

Myös hallituksen päätös leikata lähialueyhteistyöstä yli kolmannes lisää turvallisuusuhkia. Onhan lähialueyhteistyöllä pystytty esimerkiksi vahvistamaan kansalaisyhteiskunnan olemassaoloa, torjuttu ympäristöuhkia ja estetty hiv/aids-pandemian leviämistä.

Asemenojen sitominen indeksiin ei ole perusteltua.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

1. Eduskunta edellyttää, että kuntien rahoituspohjaa pitää vahvistaa, jotta kun-

nat pystyvät tulevaisuudessa selviytymään kasvavista palveluhaasteista.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin joukkoliikenteen, perustienpidon, perusradanpidon ja kevyen liikenteen määrärahojen korottamiseksi ilmastoystävällisen, kilpailukykyisen ja turvallisuutta edistävän liikennepolitiikan turvaamiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää työllisyysmäärärahoja ja työllisyysperusteisia investointimäärärahoja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi, rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi sekä rakennemuutospaikkakuntien tukemiseksi. Heikoimassa työmarkkina-asemassa olevien ihmisten asemaa tulee parantaa. Ammatilliseen koulutukseen ja ammatilliseen aikuiskoulutukseen on osoitettava nopeasti lisävoimavaroja.

4. Eduskunta edellyttää, että yliopistojen autonomia ja itsenäinen päätösvalta turvataan riittäväällä valtion rahoituksella. Yliopistojen perusrahoitus on jaettava yhdenvertaisin perustein kaikille yliopistoille.

5. Eduskunta edellyttää, että Suomen on pidettävä kiinni kansainvälisestä sitoumuksestaan maailmanlaajuisen köyhyyden vähentämiseksi. Kehitysyhteistyömäärärahoja on nostettava tasaisen kasvun periaatteella vuosittain, jotta 0,7 prosentin tavoite bruttokansantulosta saavutetaan vuoteen 2015 mennessä. Samalla eduskunta edellyttää, että tulevaisuudessakin humanitäärisen avun sekä siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan menot säilyvät erillisinä menoerinään valtiontalouden budjetoinnissa.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee pienituloisia auttavan pake-tin, joka sisältää

— esityksen, jossa kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen kaltainen vähennys ulotetaan koskemaan kaikkia veronalaisia tulonsiirtoja ja etuuksia, ja muutoinkin kevennetään pienituloisten verotusta,

— esityksen, jossa vähintään 50 prosenttia lapsilisästä ja yksinhuoltajakorotus kokonaisuudessaan katsotaan etuoikeutetuksi tuloksi toimeentulotukea määriteltäessä,

— esityksen, jossa työttömien peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotetaan tuntuvasti, jotta riippuvuus muista tukimuodoista vähenee, ja sama korotus koskee kehyspäätökseen kirjatun minimipäivärahoja,

— esityksen, jolla aidosti taataan nuorelle työttömälle aktivointitoimia jo työttömyysjakson ensimmäisinä päivinä,

— esityksen, jossa puolison tuloihin perustuva tarveharkinta poistetaan työmarkkinatuesta ja

— esityksen, jossa pitkäaikaistyöttömän henkilön asumistuen tarkistamisen aikaraja pidennetään kuudeksi kuukaudeksi ja yhtäjaksoista työttömyyttä vaaditaan aikaisemman vuoden sijaan kuusi kuukautta.

7. Oikeudenmukaisuuden lisäämiseksi eduskunta edellyttää hallituksen pikaisesti antavan esityksen suurten varalisuuksien verottamisesta.

8. Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatuslain uudistus toteutetaan pikaisesti, että varhaiskasvatuspalveluja kehitetään monimuotoisesti myös perhepäivähoidon edellytykset turvaten ja että varhaiskasvatuksen kehystä kasvatetaan vuosien 2011–2014 talousarvioesitysten yhteydessä siten, että jokaisel-

le lapselle avautuu mahdollisuus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

9. Eduskunta edellyttää, että perusopetukseen myönnetään nykyistä enemmän resursseja koulutuksen laadun kehittämiseen eli muun muassa opetusryhmien pienentämiseen, tuki- ja erityisopetuksen lisäämiseen sekä oppilas- huollon tukitoimien vahvistamiseen siten, ettei siitä synny kunnille oman rahoitusosuuden kohtuutonta nousua. Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo pikaisesti eduskuntaan lakiesitykset, joissa säädetään luokkakokoista, erityistukea tarvitsevien lasten koulutus- oikeuksien toteutumisesta sekä lasten ja nuorten oikeudesta päivittäisiin lähitukipalveluihin, kuten kouluterveyden- huoltoon. Eduskunta edellyttää lisäksi, että peruskoulujen peruskorjaukseen tarkoitettuja määrärahoja lisätään ja kuntien saamaa opetusperusteista valtionosuutta korotetaan tavalla, joka turvaa lapsille ja nuorille monipuolisen ja terveellisen kouluruuan.

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti valmistelee esityksen perustaa ja resursoida moniammatillisia syrjäytymisenעהkkäisytiimejä, joiden tehtävänä on seurata lapsen ja nuoren kasvua varhaiskasvatuksesta ammattiin valmistumiseen asti, että nuorisotakuu toteutetaan myös käytännössä ja että nuorisotakuu laajennetaan koskemaan myös vammaisia nuoria. Eduskunta edellyttää, että valtion erityiskoulujen resursseja vahvistetaan ja niiden yksityistämisestä luovutaan. Eduskunta edellyttää, että ammatillisen peruskoulutuksen määrä nostetaan työelämän edellyttämälle tasolle ja että ammatillisen perusopetuksen aloituspaikkojen määrästä päätettäessä ratkaistaan myös viestintä- ja kulttuuri- alojen ylikoulutusongelma.

11. Eduskunta edellyttää, että vapaan sivistystyön asemaa vahvistetaan.

12. Eduskunta katsoo, että hallituksen on pikaisesti laadittava aikataulu, jolla kaikki lakisääteiset toiminnot, kuten alueteatteritoiminta, siirretään veikkausvaroilla rahoitettavista varsinaisen budjettirahoituksen piiriin.

13. Eduskunta edellyttää, että valtion tuottavuusohjelmasta luovutaan.

14. Eduskunta toteaa tarpeelliseksi, että

— opiskelijoiden asumislisää maksetaan jatkossa ympärivuotisesti,

— alle 20-vuotiaiden, perheettömien, itsenäisesti asuvien toisen asteen opiskelijoiden opintotuen määrä irrotettaisiin heidän vanhempiensa tuloista,

— kotona asuvien ja alle 18-vuotiaiden opintorahan minimimäärä kuukaudessa korotettaisiin lapsilisän tasolle ja

— opintotuki sidotaan jatkossa elinkustannusindeksiin, ja se edellyttää kehysten tarkistamista.

15. Eduskunta edellyttää, että vuokra-asuntotuotantoa lisätään asuntopulan

poistamiseksi ja asumiskustannusten nousun hillitsemiseksi.

16. Eduskunta toteaa, että kehysseleonteeseen ei sisälly tehokkaita toimia energiansäästö- ja päästövähennysten edistämiseksi, ja edellyttää hallitukselta tehokkaita toimia ilmastomuutoksen torjumiseksi.

17. Eduskunta ei hyväksy ympäristöministeriön lakkauttamista ja tehtävien luovuttamista toiselle ministeriölle.

18. Hallitus on lisäämässä tuntuvasti puolustusmäärärahoja jo käytössä olevien poikkeuksellisten indeksikorotusten lisäksi myös vuosittaisella kahden prosentin ylimääräisellä korotusautomaatilla vuodesta 2011 alkaen. Eduskunnan mielestä tähän ei ole turvallisuuspoliittisia perusteita eikä muiden tähdellisten menotarpeiden takia myöskään mahdollisuutta.

19. Eduskunta edellyttää, että Lapin kaivostoiminnan laajentamismahdollisuuksien varmistamiseksi valtion tulee osoittaa riittävä rahoitus Kolarin ratayhteyden ja Kemin sataman kehittämiseen.

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 2010

Mikko Kuoppa /vas

Matti Kauppila /vas

Minna Sirnö /vas